

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

Informativni Bilten

Januar — Jun 2024

SADRŽAJ:

ŠESTOMESEČNI IZVEŠTAJ RADA2

POSETE I AKTIVNOSTI USTAVNOG SUDA.....5

PRESUDE.....14

ESLjP – VAŽNE ODLUKE.....30

Ustav Kosova - Poglavlje VIII

Ustavni sud

Član 112

[Osnovna Načela]

1. Ustavni sud je konačna vlast u Republici Kosovo za tumačenje Ustava i saglasnosti zakona sa Ustavom.
2. Ustavni sud je potpuno nezavistan u obavljanju svojih dužnosti.

Sastav Ustavnog suda

Ustavni sud Republike Kosovo je sastavljen od 9 (devet) sudija.

Sudije Ustavnog suda Republike Kosovo se imenuju u skladu sa članom 114 [*Sastav i Mandat Ustavnog suda*] Ustava i članovima 6 i 7. Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo.

Nakon osnivanja Ustavnog suda u 2009 godine i u skladu sa bivšim članom 152 [*Privremeni Sastav Ustavnog suda*] Ustava, 6 (šest) od 9 (devet) sudija je imenovao predsednik Republike Kosova na predlog Skupštine.

Od 6 (šest) domaćih sudija, 2 (dva) sudija su služili za neobnovljiv rok od 3 (tri) godine, 2 (dva) sudija su služili za neobnovljiv rok od 6 (šest) godina i 2 (dva) sudija su služili za neobnovljiv rok od 9 (devet) godina.

U skladu sa gore navedenim članom 152 [*Privremeni Sastav Ustavnog suda*] Ustava, 3 (troje) međunarodnih sudija je imenovao Međunarodni civilni predstavnik, nakon konsultacije sa predsednikom Evropskog suda za ljudska prava.

* Sud se trenutno sastoji od devet (9) sudija.

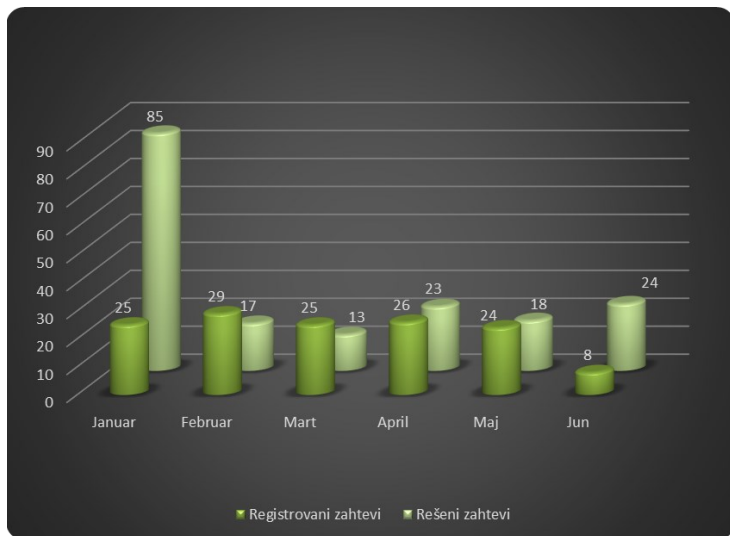

Status predmeta

Tokom šestomesečnog perioda: 1. januar – 30. jun 2024. godine, Sud je primio 137 novih zahteva dok je na radu imao ukupno 428 zahteva/predmeta. Ukupno 180 zahteva je rešeno ili 42% svih slučajeva na raspolaganju.

Tokom ovog perioda, 142 odluka je objavljeno na internet stranici Suda.

*Dinamika primljenih zahteva po mesecima
(1. januar – 30. jun 2024. godine)*

U nastavku su predstavljene 11 presude koje je Sud doneo tokom šestomesečnog perioda, 1. januar – 30. jun 2024. godine:

- Presuda u slučaju KO 79/23, podnosilac zahteva: Ombudsman. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti Zakona br. 08/L-196 o platama u javnom sektoru.
- Presuda u slučaju KO 55/23, podnosilac zahteva: Predsednik Skupštine Republike Kosovo. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena predloženih ustavnih amandmana, upućenih od strane predsednika Skupštine Republike Kosova 2. marta 2023. godine, dopisom br. 08/3509/Do/1493/1.
- Presuda u slučaju KI 137/23, podnosilac zahteva: Naim Berisha. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Republike Kosova [Rev. br. 451/2022], od 23. novembra 2022. godine.
- Presuda u slučaju KI 186/22, podnosilac zahteva: Malush, Sejdi, Hysni, Skender, Enver, Sherif, Mehdi, Xhevat, Qemajl i Jakup Berisha. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti rešenja Vrhovnog suda Republike Kosova

[Rev. br. 550/2021] od 6. juna 2022. godine.

- Presuda u slučaju KI 43/23, podnosilac zahteva: Armend Hamiti. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Republike Kosova [AA. br. 37/22], od 18. januara 2023. godine.
- Presuda u slučaju KI 103/23, podnosilac zahteva: Regulatorni ured za energiju Republike Kosovo. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Republike Kosova [Arj.br. 116/2022], od 9. marta 2023. godine.
- Presuda u slučaju KI 195/22, podnosilac zahteva: Besim Morina. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Republike Kosova [AA. br. 11/2022] od 25. avgusta 2022. godine.
- Presuda u slučaju KI 168/22, podnosilac zahteva: Nusret Kabashi, Bajram Kabashi i Driton Kabashi. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti rešenja Žalbenog veća Posebne komore Vrhovnog suda Republike Kosova [AC-I.-22-0418-A0001], od 22. septembra 2022. godine.
- Presuda u slučaju KI 178/22, podnosilac zahteva: Ibrahim Tërnavi. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Republike Kosova [Rev. br. 59/2021], od 6. maja 2022. godine.
- Presuda u slučaju KI 38/23, podnosilac zahteva: Flamur Dylhasi. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti rešenja Vrhovnog suda Republike Kosova [Rev. br. 205/2022], od 10. oktobra 2022. godine.
- Presuda u slučaju KI 121/22, podnosilac zahteva: Mexhid Asllani, Ekrem Asllani i Nuredin Xhaferi. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti rešenja [Rev. br. 434/2022] od 24. maja 2022. godine o dopuni presude [Rev. br. 426/2021] Vrhovnog suda Kosova od 29. juna 2021. godine i presude [Ac. br. 1148/2018] Apelacionog suda Kosova od 4. marta 2020. godine.

Vrste navodnih povreda

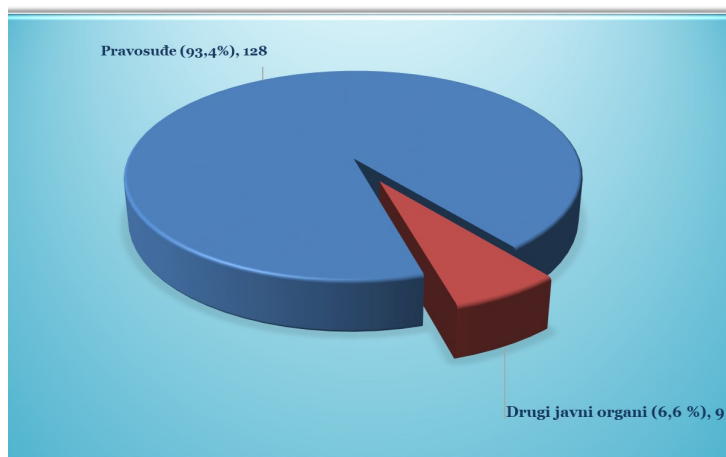
Vrste navodnih povreda od 137 primljenih zahteva tokom šestomesečnog perioda: 1. januar – 30. jun 2024. godine, su sledeće:

- Član 2. [Suverenitet] - 23 slučaja ili 7,9%;
- Član 3. [Jednakost pred Zakonom] - 7 slučaja ili 2,4%;
- Član 7. [Vrednosti] - 6 slučaja ili 2,1%;
- Član 21. [Opšta Načela] - 5 slučaja ili 1,7%;
- Član 22. [Direktna Primena Međunarodnih Sporazuma i Instrumenata] - 2 slučaja ili 0,7%;
- Član 23. [Ljudsko Dostojanstvo] - 3 slučaja ili 1%;
- Član 24. [Jednakost pred Zakonom] - 34 slučaja ili 11,7%;
- Član 29. [Pravo na Slobodu i Sigurnost] - 4 slučaja ili 1,4%;
- Član 30. [Prava Optuženog] - 4 slučaja ili 1,4%;
- Član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] - 109 slučaja ili 37,5%;
- Član 32. [Pravo na pravno sredstvo] - 23 slučaja ili 7,9%;
- Član 33. [Načelo Legaliteta i Proporcionalnosti u Krivičnim Postupcima] - 2 slučaja ili 0,7%;
- Član 46. [Zaštita imovine] - 20 slučaja ili 6,9%;
- Član 49. [Pravo na rad i obavljanje profesije] - 12 slučaja ili 4,1%;
- Član 53. [Tumačenje Odredbi Ljudskih Prava] - 9 slučaja ili 3,1%;
- Član 54. [Sudska Zaštita Prava] - 26 slučaja ili 8,9%;
- Član 55. [Ograničenje Prava i Osnovnih Sloboda] - 10 slučaja ili 3,4%;
- Član 102. [Opšta Načela Sudskog Sistema], 8 slučaja ili 2,7%;
- Druge povrede - 5 slučaja ili 1,7%.

Navodni počinioci kršenja prava

- 128 zahteva ili 93,4% zahteva se odnose na odluke sudova;
- 9 zahteva ili 6,6% zahteva se odnose na odluke drugih javnih organa;

Navodni prekršioc prava
(1. januar – 30. jun 2024. godine)

Sednice i veća za razmatranje

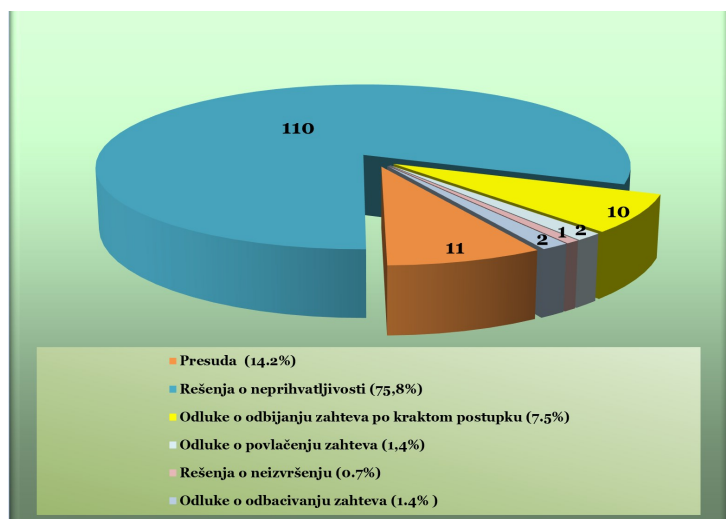
Tokom šestomesečnog perioda: 1. januar – 30. jun 2024. godine, Ustavni sud je održao 28 plenarnih sednica i 190 veća za razmatranje, u kojim su razmatrani slučajevi rešeni odlukama, rešenjima, i presudama.

Tokom ovog šestomesečnog perioda, Ustavni sud je objavio 142 odluka.

Struktura objavljenih odluka izgleda na sledeći način:

- 11 presuda (14,2%);
- 110 rešenja o neprihvatljivosti (75,8%);
- 10 odluke o odbijanju zahteva po krakom postupku (7,5%);
- 2 odluke o povlačenju zahteva (2,2%);
- 1 rešenje o neizvršenju (2,2%);
- 2 odluke o odbacivanju zahteva (7,9%).

Struktura odluka
(1. januar – 30. jun 2024. godine)

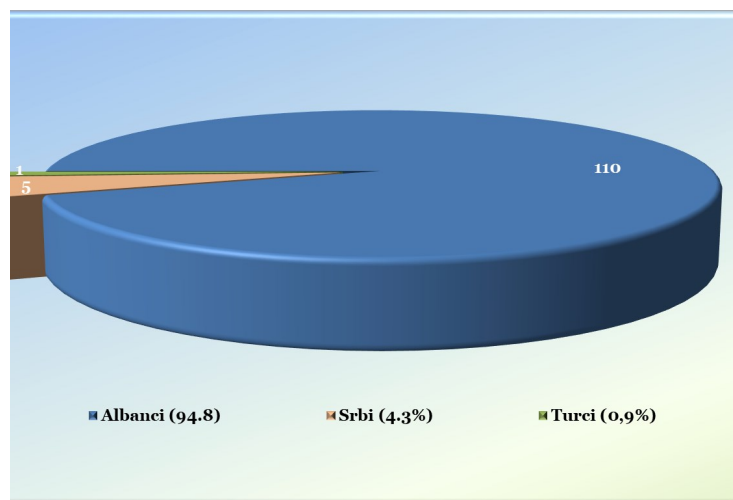

Pristup Sudu

Pristup pojedinaca Sudu se prikazuje na sledeći način:

- 110 zahteva je podneto od Albanaca, ili 94,8%;
- 5 zahteva su podneti od pripadnika Srpske zajednice, ili 4,3%;
- 1 zahtev je podnet od pripadnika Turske zajednice, ili 0,89%;

*Etnička struktura podnosilaca zahteva
(1. januar – 30. jun 2024. godine)*

25 januar 2024

Sudija Ustavnog suda, gđa Remzije Istrefi – Peci dočekala je na sastanku grupu međunarodnih studenata Evropskog programa (EMA) za postdiplomske studije u oblasti ljudskih prava i demokratizacije, iz univerzitetskih kampusa u Beču i Veneciji.

Funkcija koju ima Ustavni sud u pravnom sistemu Republike Kosovo, njegova organizaciona struktura, ovlašćene stranke za podnošenje zahteva i značajna uloga koju je Sud imao tokom godina u uspostavljanju i zaštiti osnova ustavnog poretka, bile su samo neke od tema o kojima je sudija Istrefi – Peci diskutovala u svom izlaganju.

Sudija Istrefi – Peci je takođe upoznala međunarodne studente sa kriterijumima prihvatljivosti i postupanjem sa podnetim zahtevima, procesom odlučivanja Suda i stalnim referisanjem na sudsku praksu Evropskog suda za Ljudska prava i Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.

16 februar 2024

Ustavni sud je posetila grupa studenata sa Pravnog fakulteta Mediteranskog univerziteta u Tirani, u pratnji dekana prof. dr. Ksenofon Krisafi kao i sa Pravnog fakulteta Univerziteta u Prištini “Hasan Prishtina”, u pratnji prof. dr. Arsim Bajrami.

Studente je dočekala na sastanku predsednica Ustavnog suda, gđa Gresa Caka – Nimani, koja je tokom svoje diskusije prvo dala kratak opis istorije izrade Ustava i osnivanja Ustavnog suda Kosova, funkcije koju ovaj sud ima u odnosu na druge vlasti na državnom nivou i značajnu ulogu koju je on tokom godina igrao u uspostavljanju i zaštiti temelja ustavnog poretka u zemlji.

Ona je budućim pravnicima savetovala da se što više posvećuju fakultetskim studijama i sticanju stručnih znanja, ne samo u cilju napredovanja u karijeri, već i razvoja i jačanja pravosudnih institucija u obe zemlje.

26 februar 2024

Predsednica Ustavnog suda, gđa Gresa Caka-Nimani, dočekala je na sastanku novu šeficu misije USAID-a na Kosovu, gđu Eileen Devitt.

Nakon što je poželila uspeh gđi Devitt na novoj funkciji, predsednica Caka-Nimani je istakla odličnu saradnju i vrednu podršku koju je USAID godinama pružao Ustavnom sudu, posebno u unapređenju njegovih profesionalnih i infrastrukturnih kapaciteta, kao i u poboljšanju komunikacije sa javnošću.

Predsednica Caka-Nimani je u nastavku obavestila gđu Devitt detaljnije o dosadašnjem radu Suda, njegovom trenutnom sastavu, konsolidovanoj sudskoj praksi, kao i napretku koji je postignut na nivou zemlje u pogledu zaštite ljudskih prava i razvoja ustavne pravde.

Nakon što se zahvalila predsednici Caka-Nimani na gostoprimstvu, gđa Devitt je izrazila svoju zahvalnost na prilici da služi na Kosovu i obećala nastavak podrške USAID-a Ustavnom sudu i drugim domaćim institucijama.

2 mart 2024

Delegacija Ustavnog suda Republike Kosovo, sastavljena od predsednice suda, gđe Gresa Caka – Nimani, i sudije g. Nexhmi Rexhepi, boravila je u službenoj poseti Rigi, Letonija, od 29. februara do 2. marta 2024. godine.

Poseta delegacije Ustavnog suda Kosova realizovana je uz podršku Ustavnog suda Letonije uz poziv za učešće na međunarodnoj konferenciji na temu: „Uloga Ustavnih sudova u konkretizaciji zajedničkih vrednosti koje ujedinjuju Evropu,, organizovana povodom

obeležavanja 20. godišnjice članstva Republike Letonije u Evropskoj uniji.

Tokom boravka u Rigi, pored učešća na međunarodnoj konferenciji, predsednica Caka-Nimani i sudija Rexhepi su na zajedničkom sastanku primljeni od strane predsednika Ustavnog suda Letonije g. Aldis Laviņš.

5 mart 2024

Predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa Gresa Caka – Nimani boravila je u službenoj poseti Madridu, od 4. do 5. marta 2024. godine, na poziv Svetske asocijacije pravnika (World Jurist Association -WJA). Predsednica Caka – Nimani je pozvana od strane WJA da učestvuje na međunarodnoj konferenciji organizovanoj u čast bivšeg sudije Vrhovnog suda Sjedinjenih Država, g. Anthony Kennedy, u kojoj je bila jedna od glavnih govornica na panelu prezentera na temu: „Sloboda izražavanja, demokratija i vladavina prava„. Svetsko udruženje pravnika osnovano je 1963. godine kao međunarodni forum koji svake godine okuplja sudije, advokate, profesore prava i druge istaknute međunarodne ličnosti iz oblasti pravosuđa, kako bi sarađivali u cilju promovisanja i jačanja vladavine prava širom sveta.

14 mart 2024

Ustavni sud Republike Kosovo, u saradnji sa Pravnim fakultetom Univerziteta Prištine „Hasan Priština“, organizovao je otvoreno predavanje sa g. Robert Spano, bivši predsednik Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) i predsednik Odbora pokrovitelja Pravosudne mreže šampiona o rodnim pitanjima, na temu: „Sveobuhvatna demokratija i vladavina prava – Borba za našu budućnost“.

Predsednica Ustavnog suda, gđa. Gresa Caka – Nimani, i dekan Pravnog fakulteta Univerziteta Prištine „Hasan Priština“, g. Avni Puka, obratili su se prigodnim rečima studentima i ostalim gostima okupljenim u amfiteatru Pravnog fakulteta Univerziteta Prištine.

Nakon održanog predavanja, g. Spano je odgovorio na nekoliko pitanja studenata u vezi sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava, usvajanjem jurisprudencije ovog suda od strane drugih evropskih država i značajem implementacije Evropske konvencije o ljudskim pravima.

15 mart 2024

Preko 100 predstavnika ključnih pravosudnih institucija, uključujući sudove, tužilaštva i agencije za sprovođenje zakona, te predstavnika relevantnih vladinih organa, međunarodnih organizacija, ambasada i civilnog društva, okupili su se danas u Prištini na konferenciji „Primena Istanbulske konvencije u sudskoj praksi: Sudski dijalog kao osnov efikasnog sudskog odgovora„.

Ustavni sud Republike Kosovo, u saradnji sa Savetom Evrope i AIRE centrom (uz podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva), organizovao je ovaj događaj u cilju diskusije o praktičnim rešenjima koja bi doprinela većoj implementaciji Istanbulske konvencije, unapređenju sudskog odgovora na nasilje nad ženama i porodično nasilje, kao i jačanju međuinstitucionalne saradnje radi osiguravanja efikasnih i koordiniranih mera za prevenciju, istraživanje i procesuiranje ovih

zločina. Na otvaranju događaja, Gresa Caka-Nimani, predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo, kazala je kako je „jedna od glavnih karakteristika Istanbulske konvencije poziv na akciju i sveobuhvatan i koordinisan odgovor na sve oblike nasilja nad ženama“, naglašavajući kako će današnja konferencija „poslužiti kao platforma za razmišljanje o pozitivnim obavezama Republike Kosovo u kontekstu rodne ravnopravnosti, te o efikasnoj prevenciji i borbi protiv rodno zasnovanog nasilja“.

„Otvorena diskusija je prilika da se identifikuju dostignuća, izazovi i rešenja. Ona će takođe poslužiti kao povod da se osvrnemo na tužne priče kosovskih žena koje su bile izložene kontinuiranom nasilju u porodici, uključujući neuspeh državnih organa da zaštite njihovo pravo na život. Ustav Republike Kosovo sadrži najviše vrednosti i standarde u kontekstu osnovnih prava i sloboda, uključujući rodnu ravnopravnost. Njihova efikasna implementacija u praksi je moguća samo kroz nepokolebljivu posvećenost saradnji i dijalogu i kontinuiranom unapređenju mehanizama koji omogućavaju punu implementaciju obaveza koje proističu iz Evropske konvencije o ljudskim pravima i Istanbulske konvencije“, kazala je sutkinja Caka-Nimani.

Albulena Haxhiu, ministarka pravde i nacionalna koordinatorka za zaštitu od nasilja u porodici, nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja, istakla je da su: „po prvi put, institucije Republike Kosova preuzele svoje odgovornosti u vezi sa suzbijanjem nasilja u porodici i rodno zasnovanim nasiljem. U ovom slučaju, smatram da će uspeh naših napora biti potpun jedino kada niti jedan lanac ne bude zakazivao, jer bismo u suprotnom ponovo bili suočeni sa ubistvima i kršenjem prava žrtava“. U nastavku svog obraćanja navela je da: „Moramo učiniti sve što je u našoj moći kako bi svaka žrtva, ili osoba čija bi prava potencijalno mogla biti povređena u budućnosti, znala da ima potpunu institucionalnu, kao i društvenu podršku, a ne obrnuto, jer to takođe postiže prijavljivanje nasilja,

ali i njegovo suzbijanje, kao i sprečavanje takvih slučajeva, uvek pod uslovom da su odluke protiv počinitelaca u skladu sa važećim zakonodavstvom i dobro odmerene. Koristim ovu priliku da pozovem na borbu protiv društvenih normi koje često opravdavaju nasilje, i da svaka relevantna institucija preuzme svoje obaveze sa visokom odgovornošću i profesionalizmom, a u slučaju neuspeha, treba preduzeti mere koje, uverena sam, će u budućnosti disciplinovati svakog službenika, bez obzira na instituciju“, zaključila je ministarka Haxhiu.

Biljana Braithwaite, direktorka AIRE centrovog Programa za Zapadni Balkan, istakla je da uprkos tome što su zemlje u regionu usvojile zakone i međunarodne standarde protiv nasilja, njihova neefikasna primena i dalje ostavlja žene ranjivima.

„Naša istraživanja pokazala su ozbiljna kršenja prava žena, što se vidi u velikom broju slučajeva rodno zasnovanog nasilja i femicida u regionu. Žene su najčešće najmanje sigurne u vlastitim domovima, a zlostavljači su u većini slučajeva oni koji su im najbliži, tj. članovi njihovih porodica ili partneri. Osim toga, svaka nova socijalna, ekonomska ili zdravstvena kriza, dovodi do nove erupcije nasilja“, rekla je Braithwaite.

Između 2018. i 2022. godine počinjeno je dvadeset femicida i četiri pokušaja femicida, i gotovo u svim slučajevima žene su ubili njihovi muževi, istaknuto je u istraživanju „Femicid u Republici Kosovo: Pravni okvir i sudska praksa (2018-2022)“, koje je predstavljen na ovoj konferenciji.

Tankut Soykan, zamenik šefa Kancelarije Saveta Evrope u Prištini, istakao je da je u novembru 2022. godine Savet Evrope objavio izveštaj „Procena usklađenosti domaćih zakona, politika i drugih mera sa standardima Istanbulske konvencije“, koji je napravljen primenom GREVIO metodologije. Ovaj izveštaj sadrži nalaze i preporuke koje se odnose na svaki član Istanbulske konvencije, kao i sugestije za konkretne korake za daljnje usklađivanje sa ovom Konvencijom. Izveštaj o proceni prepoznaje napredak koji je do sada postignut, ali takođe identifikuje oblasti gde je unapređenje i dalje neophodno, i gde bi trebalo preduzeti akciju, i to hitno u nekim slučajevima.

„Savet Evrope, kao vodeća međunarodna organizacija za ljudska prava u Evropi, blisko sarađuje sa lokalnim vlastima, uključujući Ustavni sud, kako bi unaprijedio pravosudni odgovor na nasilje nad ženama u skladu sa standardima Istanbulske konvencije i praksom Evropskog suda za ljudska prava“, rekao je Soykan.

Događaj je takođe upriličio obraćanja međunarodnih eksperata, Dunje Mijatović, Komesarke Saveta Evrope za ljudska prava i gospodina Roberta Spana, bivšeg predsednika Evropskog suda za ljudska prava i predsednika Odbora pokrovitelja i pokroviteljki Mreže

sudija i sutkinja posvećenih jačanju rodne ravnopravnosti, koji su govorili o primenjivim strategijama za korišćenje međunarodnih instrumenata u rešavanju problema nasilja nad ženama i femicida na nacionalnom nivou.

15 mart 2024

Delegacija Ustavnog suda Republike Kosovo, predvođena sudijom Suda g. Enver Peci, boravila je u jednodnevnoj zvaničnoj poseti Skoplju, na poziv Ustavnog suda Severne Makedonije.

Delegacija Ustavnog suda Kosova pozvana je da učestvuje na svečanosti povodom obeležavanja 60. godišnjice osnivanja Ustavnog suda Severne Makedonije i na međunarodnoj konferenciji organizovanoj ovim povodom: „Ustavno-sudska zaštita slobode mišljenja i slobode javnog izražavanja misli“.

Sudija Peci bio je jedan od glavnih izlagača na međunarodnoj konferenciji, koji se tokom boravka u Skoplju sastao sa predsednicom Ustavnog suda Severne Makedonije, gđom. Dobrila Kacarska i sa drugim kolegama iz ustavnih sudova regiona.

19 mart 2024

Predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa Gresa Caka – Nimani, učestvovala je na konferenciji

Nedelje žena 2024, na temu: “Upravljajte inkluzivno: Preplitanje politike i ekonomije”, u organizaciji Nacionalnog demokratskog instituta (NDI) uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC), održanoj u Hotelu “Emerald” u Prištini.

Učesnicima 11. izdanja Nedelje žena, predsednica Caka – Nimani se obratila prezentacijom na temu: “Moć delovanja: Kako se boriti protiv rodne nejednakosti putem inkluzivne uprave?”, gde je tema diskusije, između ostalog, bila i uloga Ustavnog suda u promovisanju vladavine prava, socijalne ravnopravnosti, rodne ravnopravnosti i nediskriminacije.

Nedelja žena svake godine okuplja najviše predstavnike državnih institucija i donosiocce političkih odluka, kao i domaće i međunarodne stručnjake, radi zajedničke identifikacije preporuka za veće uključivanje žena u procese kreiranja politike na Kosovu i promovisanja ravnopravnog društva. Kosovu, g. Petrita.

21 mart 2024

Predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa. Gresa Caka – Nimani, dočekala je na sastanku Pomoćnika američkog državnog sekretara za međunarodne narkotike i sprovođenje zakona (INL), g. Tod D. Robinson.

Nakon zahvalnosti na poseti, Predsednica Caka – Nimani je obavestila g. Robinson o dosadašnjem radu Ustavnog suda, o postignutom napretku u ustavnom pravosuđu i zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda u zemlji, kao i o dobrim odnosima saradnje sa srodnim sudovima u regionu i šire. Ona je izrazila svoju zahvalnost za dragoceni doprinos i kontinuiranu podršku koju Vlada SAD pruža Republici Kosovo u zajedničkim naporima za konsolidaciju reda i zakona u zemlji. Pomoćnik državnog sekretara g. Robinson se zahvalio Predsednici Caka-Nimani na gostoprimstvu i istakao kontinuiranu posvećenost Sjedinjenih Država

u podršci Ustavnom sudu Kosova i radu koji on obavlja na jačanju vladavine prava i demokratskih vrednosti u Republici Kosovo.

27 mart 2024

Predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo gđa. Gresa Caka – Nimani, dočekala je na sastanku ministarku pravde Republike Austrije gđu. Almu Zadić, koju je na sastanku pratio ambasador Austrije na Kosovu, g. Georg Schnetzer.

Nakon što joj se zahvalila na poseti, predsednica Caka – Nimani je upoznala ministarku Zadić o dosadašnjem radu Ustavnog suda, o važnim odlukama i uticaju koje su ove odluke imale na državno uređenje i jačanje vladavine prava u zemlji, kao i o primeni sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u odlučivanju. Ona je izrazila zahvalnost za kontinuiranu pomoć koju austrijska vlada pruža Republici Kosovo u različitim sektorima, posebno u vladavini prava i demokratskom razvoju, ističući veoma dobre odnose saradnje sa Ustavnim sudom Austrije i podršku koju ovaj sud je ponudio Ustavnom sudu Kosova u njegovim naporima za članstvo u međunarodnim profesionalnim forumima.

Ministarka Zadić je izrazila podršku radu Ustavnog suda Kosova i potvrdila spremnost Vlade Austrije da nastavi sa podrškom u svim procesima kroz koje Kosovo trenutno prolazi.

29 mart 2024

Sudija Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa. Remzije Istrefi – Peci, dočekala je grupu studenata sa nemačkih univerziteta, među kojima je najviše bilo studenata prava. Istorijat izrade Ustava i osnivanja

Republike Kosovo, uloga koju ovaj sud ima u hijerarhiji pravosudnog sistema u zemlji i ustavna obaveza da primenjuje jurisprudenciju Evropskog suda Ljudska prava u odlučivanju, samo su neke od tema na koje se u svom izlaganju usredsredila sudija Istrefi – Peci.

Ona je ukratko opisala proces izbora ustavnih sudija i njihov mandat, kao i proceduru podnošenja zahteva i trajanje razmatranja predmeta.

Nemački studenti su, između ostalog, izrazili interesovanje da budu bliže informisani o strukturi i aktuelnom sastavu Suda, o odnosima sa drugim homolognim sudovima, kao i o prirodi podnetih zahteva.

5 april 2024

Sudije, juriskonsult i ustavno-pravni savetnici Ustavnog suda Republike Kosovo učestvovali su na stručnoj radionici sa juristkonsultom Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), gđom. Anna Austin, organizovan uz podršku Kancelarije Saveta Evrope u Prištini. Nadležnosti, dužnosti i funkcija Odeljenja juristkonsulta u okviru ESLJP, postupak nadzora sudske prakse ovog suda, izrada istraživanja o podnetim predmetima i uporednih istraživačkih izveštaja, samo su neke od tema o kojima je gđa. Austin razgovarala na prvoj sesiji radionice.

A glavna tema diskusije na drugoj sesiji bila razvoj i ažuriranje internih i eksternih platformi ESLJP-a za razmenu znanja, vodiča o članovima Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), tematskih vodiča (ključne teme), baza podataka o odlukama „Hudoc” i objavljivanje periodičnih izveštaja. Poslednja sesija radionice, čija je glavna svrha bila usvajanje najboljih praksi ESLJP u vezi sa organizovanjem i funkcionisanjem Odeljenja

juristkonsulta, završena je razmenom pitanja i odgovora o najnovijoj sudskoj praksi ESLJP i predmetima od značaja objavljene tokom protekle godine.

8 april 2024

Ustavni sud su posetili studenti Pravnog fakulteta Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, učenici osnovne škole „Besim Redžepi“ iz sela Komoglave u opštini Uroševac i predstavnici organizacija civilnog društva, u narednoj aktivnosti „Dan otvorenog suda“, organizovanoj povodom obeležavanja Dana Ustava, odobreno 9. aprila 2008. godine.

Predsednica Ustavnog suda gđa. Gresa Caka – Nimani, primila je studente Pravne klinike Centra za besplatnu pravnu pomoć Kosovskog instituta pravde (KIP), koje je, između ostalog, upoznala sa značajem izrade Ustava Republike Kosovo, sa istorijatom ustavnog prava u zemlji i za važnu ulogu koju ima Ustavni sud u zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda pozivajući se u svakoj odluci na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava.

Studente Pravnog fakulteta Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“ i učenike osnovne škole „Besim Redžepi“ iz sela Komoglave u opštini Uroševac, je primio sudija Ustavnog suda, g. Jeton Bytyqi. Tokom svog izlaganja, sudija Bytyqi je izneo kratku prezentaciju o istorijatu osnivanja Ustavnog suda, sadašnjem sastavu i mandatu ustavnih sudija, kao i o odnosu ovog suda sa sudovima drugih nivoa u okviru pravosudnog sistema u zemlji.

12 april 2024

Ustavni sud Republike Kosovo posetili su novoimenovani tužioci, desete generacije, u okviru programa inicijalne obuke koji je organizovala Akademija pravde Kosova. Mlade tužioce je na sastanku ugostio sudija Ustavnog suda, g. Nexhmi Rexhepi, koji ih je prvo informisao o istoriji osnivanja Suda i nadležnostima ove institucije, sastavu ustavnih

sudija tokom godina, kao i o procesu njihovog izbora. Odnosi sa redovnim pravosuđem, proces podnošenja zahteva i procedure obrade predmeta, kao i primena prakse Evropskog suda za ljudska prava u odlučivanju ustavnih sudija, bile su među ostalim temama na koje se sudija Rexhepi usredsredio tokom svoje prezentacije.

Mladi tužioci su izrazili interesovanje da se detaljnije informišu o funkcionalnoj nezavisnosti sudija i razlikama u odnosu na funkcionalnu nezavisnost tužilaca, načinu na koji je u ustavnom i zakonskom smislu uređen imunitet sudija i tužilaca, kao i o odnosu supremacije između Ustava zemlje i međunarodnih konvencija.

16 april 2024

Predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa Gresa Caka-Nimani, dočekala je gđu Gesa Bräutigam, ambasadorku za feminističku spoljnu politiku i direktorku za ljudska prava u Federalnom ministarstvu vanjskih poslova Njemačke.

Dosadašnji rad Ustavnog suda, sa posebnim osvrtom na odluke koje se odnose na zaštitu prava žena, kao i primena sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava i Istambulske konvencije u slučajevima nasilja u porodici i nasilja na rodnoj osnovi, bila su neka od pitanja o kojima je predsednica Caka – Nimani obavestila ambasadorku Bräutigam na zajedničkom sastanku. U nastavku je predsednica Caka – Nimani razgovarala i o poštovanju prava žena na državnom

nivou i njihovom uključivanju u institucije, posebno u pravosudnom sistemu i u procesima odlučivanja, o postojećem zakonskom okviru za zaštitu prava žena, kao i o raspoloživim pravnim mehanizmima za obeštećenje žrtava seksualnog nasilja.

Ambasadorka Bräutigam je sa svoje strane istakla važnost poštovanja međunarodnih konvencija za zaštitu prava žena i protiv seksualnog nasilja.

22 april 2024

Grupa studenata prve godine Pravnog fakulteta Univerziteta u Prizrenu „Ukshin Hoti“ boravila je na posetu Ustavnom sudu. Studente je na sastanku primio sudija Ustavnog suda Republike Kosovo, g. Safet Hoxha.

U svojoj prezentaciji pred studentima, sudija Hoxha je prvo izneo kratak opis istorije osnivanja Ustavnog suda, prvog sastava sudija, kombinovanog sa međunarodnim sudijama, kao i važnu ulogu koju je ovaj sud odigrao u razvoju ustavne pravde i institucionalne demokratije u zemlji.

Zatim je sudija Hoxha upoznao buduće pravnike sa ovlašćenim stranama prema Ustavu za podnošenje zahteva, sa fazama postupka i razmatranja predmeta, kao i sa uključivanjem sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u svaku odluku Ustavnog suda.

Studenti su izrazili interesovanje da se detaljnije informišu o nadležnostima Ustavnog suda prilikom razmatranja institucionalnih zahteva, o postupku izbora ustavnih sudija i o kvoti zastupljenosti polova pri njihovom izboru.

23 april 2024

Ustavni sud Republike Kosovo je objavio „Praktični vodič za kriterijume prihvatljivosti: Individualni zahtevi“, koji ima za cilj informisanje stranaka, zastupnika podnosilaca i pravne zajednice u celini u vezi sa kriterijumima prihvatljivosti individualnih zahteva koji su podneti ovom Sudu.

Vodič je promovisan na konferenciji održanoj danas u hotelu „Venus“ u Prištini, povodom lansiranja projekta Saveta Evrope „Podrška Ustavnom sudu u primeni evropskih standarda za ljudska prava – faza II“, koji se sprovodi od januara ove godine. Na održanoj konferenciji predsednica Ustavnog suda Republike

gđa. Gresa Caka-Nimani je, između ostalog, naglasila da je ovo prvi put da se objavljuje ovakav vodič, za koji se očekuje da će značajno olakšati rad advokatima i zvaničnim zastupnicima stranaka podnosilaca, prilikom podnošenja individualnih zahteva Ustavnom sudu.

Razrađujući sudsku praksu Suda u vezi sa kriterijumima prihvatljivosti individualnih zahteva podnetih prema stavu 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, ovaj Vodič, između ostalog, ima za cilj (i) upućivanje podnosilaca zahteva i/ili njihove zakonske zastupnike u vezi sa pripremanjem zahteva; (ii) smanjenje broja zahteva podnetih Ustavnom sudu, koji ne ispunjavaju proceduralne kriterijume za meritorno razmatranje; a samim tim (iii) povećanje broja prihvatljivih zahteva, koji mogu biti predmet dalje ovone merituma. Sadržaj i struktura ovog dokumenta izrađena je po uzoru Praktičnog vodiča za kriterijume prihvatljivosti Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), i isti će uskoro biti dostupan svim zainteresovanim stranama na veb stranici Ustavnog suda www.gjk-ks.org.

3 maj 2024

Sudija Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa Remzije Istrefi – Peci i jurisconsult Ustavnog suda, gđa Suzana

Krasniqi, boravile su od 22. do 26. aprila 2024. godine, u studijskoj poseti Kasacionom sudu Republike Francuske, sa sedištem u Parizu.

Tokom boravka u Kasacionom sudu, sudija Istrefi – Peci i pravna konsultantkinja Krasniqi su izbliza upoznale sa unutrašnjim procesima rada i standardnim procedurama za razmatranje predmeta i zahteva koji su podneti tom sudu.

Osim sa sudijama i pravnicima angažovanim u Kasacionom sudu, sudija Istrefi – Peci i pravna konsultantkinja Krasniqi sastale su se i sa g. Thomasom Lyon – Caenom, predsednikom Advokatske komore pri Državnom savetu i Kasacionom sudu, kao i sa sudijama i generalnim advokatima Građanskog veća i Krivičnog veća tog suda u vezi sa predstavljanjem nadležnosti i ovlašćenja Kasacionog suda, uključujući i učešće na raspravama u ova dva veća.

Poseban sastanak su održale i sa bivšim francuskim sudijom u Evropskom sudu za ljudska prava i počasnim članom Kasacionog suda, g. Andréom Potockim. Tokom boravka u Parizu, na poziv Univerziteta Sorbona, sudija Remzije Istrefi – Peci održala je predavanje pred studentima Pravnog fakulteta ovog prestižnog univerziteta, na temu: “Metode tumačenja Ustavnog suda i mogući uticaj uporednog prava”.

Gore navedena studijska poseta realizovana je kao nastavak saradnje Ustavnog suda Republike Kosovo sa Ustavnim savetom, Državnim savetom i Kasacionim sudom Francuske.

25 maj 2024

Sudija Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa Remzije Istrefi – Peci, dočekala je delegaciju zvaničnika nemačkog Bundestaga, sastavljenu od savetnika i osoblja za podršku poslanika saveznog parlamenta Nemačke. Sastav Suda i dosadašnji rad, najvažnije odluke i pozivanje na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava prilikom donošenja odluka, kao i ustavne odredbe koje garantuju zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda u zemlji, bile su samo neke od tema na koje se fokusirala tokom razgovora sa nemačkom delegacijom, sudija Istrefi – Peci. U nastavku sastanka ona je izrazila zahvalnost za dugogodišnju pomoć nemačke Vlade u podizanju

stručnih i infrastrukturnih kapaciteta Ustavnog suda, ističući osnivanje biblioteke Suda uz podršku nemačke agencije za međunarodnu saradnju „GIZ“ i obuku sa redovnim sudovima koju je organizovala nemačka fondacija za međunarodnu pravnu saradnju „IRZ“.

Sa njihove strane, nemački zvaničnici izrazili su interes da budu detaljnije informisani o najvažnijim odlukama Suda od njegovog osnivanja, o etničkoj strukturi podnosilaca zahteva, procesu izbora ustavnih sudija i učlanjivanju Suda u međunarodnim profesionalnim organizacijama i forumima.

Posetu delegacije zvaničnika Bundestaga Kosovu organizovala je Udruženje jugoistočne Evrope, organizacija koju finansira Savezno ministarstvo spoljnih poslova Nemačke, u saradnji sa nemačkim fondacijama: „Friedrich-Ebert-Stiftung“, „Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit“, „Heinrich-Böll-Stiftung“, „Konrad-Adenauer-Stiftung“ i „Rosa-Luxemburg-Stiftung“.

25 maj 2024

Ustavno-pravni savetnici Ustavnog suda Republike Kosovo učestvovali su na dvodnevnoj obuci o pravu na privatnost, organizovanoj uz podršku Kancelarije Saveta Evrope u Prištini, 3. i 4. juna 2024. godine. u hotelu „Sirijus“ u Prištini.

Glavne teme prvog dana obuke bile su pravo na privatni i porodični život, koncept „negativnih i pozitivnih obaveza“ države prema članu 8 (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) Evropske konvencije o ljudskim pravima, pitanja i trendovi zaštite podataka u zemlji, kao i nadzor telekomunikacija i digitalnih komunikacija u krivičnom kontekstu.

Drugog dana obuke u fokusu diskusije bila je sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa prikupljanjem podataka (uključujući tajni nadzor), njihovo čuvanje i otkrivanje od strane državnih organa, standardi zaštite podataka i pristup ličnim informacijama, uključujući „zdravstvene podatke“, kao i upotreba ličnih podataka u svojstvu „dokaza“ u krivičnom postupku.

Ova dvodnevna obuka, organizovana u nizu stručnih obuka za savetnike Ustavnog suda u okviru projekta „Podrška Ustavnom sudu u primeni i širenju evropskih

standarda ljudskih prava“ Kancelarije Saveta Evrope u Prištini, održana je sa međunarodnim ekspertima struke, angažovanim uz podršku Saveta Evrope.

24 jun 2024

Predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo gđa. Gresa Caka – Nimani, učestvovala je na 14. Konferenciji predsednika Vrhovnih sudova Centralne i Istočne Evrope, koju je organizovao Vrhovni sud Republike Kosovo u „Hotelu Emerald“ u Prištini.

U svom uvodnom govoru, predsednica Caka-Nimani je istakla potrebu za međusobnom saradnjom u rešavanju izazova u okviru pravosudnih sistema, kao i za očuvanje nezavisnosti pravosuđa, posebno u novim demokratijama.

Ona je, između ostalog, rekla da je „od apsolutno vitalnog značaja da pravosudni dijalog i saradnja naglase potrebu očuvanja i unapređenja nezavisnosti pravosuđa – koja se pojavljuje i ponovo pojavljuje kao izazov ne samo u novim demokratijama ovog dela sveta, već čak i u najnaprednijim demokratijama“.

Konferencija predsednika vrhovnih sudova centralne i istočne Evrope, koja ima za cilj promovisanje vladavine prava i razmenu zajedničkih iskustava, svake godine okuplja predsednike vrhovnih sudova: Republike Albanije, Republike Slovenije, Republike Crne Gore, Republike Bugarske, Češke Republika, Republike Litvanije, Republike Poljske i Republike Rumunije.

Presuda

KI 79/23

Podnosilac

Ombudsman

Zahtev za ocenu ustavnosti Zakona br. 08/L-196 o platama u javnom sektoru

Ustavni sud Republike Kosovo je odlučio o zahtevu u slučaju KO 79/23, koji je podneo Ombudsman, na osnovu utvrđivanja iz podstava (1) stava 2 člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, u vezi sa ocenom ustavnosti Zakona br. 08/L-196 o platama u javnom sektoru.

Sud je jednoglasno odlučio da proglasi zahtev prihvatljivim i da utvrdi, jednoglasno, da (i) stav 2 člana 2 (Delokrug primene) i stav 2 člana 45 (Prestanak važenja) u vezi sa stavom 2 člana 24 (Dodatak za uslove na tržištu rada), stavom 5 člana 25 (Dodatak za radnu uspešnost) i stavom 4 člana 28 (Dodatak za obim posla) i stavovima 2 i 3 člana 42 (Utvrdjivanje ekvivalentnosti) osporenog zakona, nisu u saglasnosti sa stavom 1 člana 4. [Oblik vladanja i podela vlasti] i stavom 1. člana 7. [Vrednosti] Ustava; (ii) stav 6 člana 6 (Osnovna plata) osporenog zakona, nije u saglasnosti sa stavovima 1 i 2 člana 46 [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa članom 1 (Zaštita imovine) Protokola br. 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima; (iii) stav 2 člana 41 (Prelazni dodatak) osporenog zakona, nije u saglasnosti sa stavovima 1 i 2 člana 46 [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa članom 1 (Zaštita imovine) Protokol br. 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i stavom 1. člana 4. [Oblik vladanja i podela vlasti] i stavom 1. člana 7. [Vrednosti] Ustava; (iv) stav 3 člana 41 (Prelazni dodatak) osporenog zakona, nije u saglasnosti sa stavovima 1 i 2 člana 46 [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa stavom 1 člana 1 (Zaštita imovine) Protokol br. 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i stavom 1 člana 24. [Jednakost pred zakonom] Ustava u vezi sa članom 14. (Zabrana

diskriminacije) Evropske konvencije o ljudskim pravima; i (v) stav 4 člana 41 (Prelazni dodatak) osporenog zakona, nije u saglasnosti sa stavom 1 člana 24 [Jednakost pred zakonom] Ustava u vezi sa članom 1 (Opšta zabrana diskriminacije) Protokola br. 12 Evropske konvencije o ljudskim pravima (vi) stavovi 2, 3 i 4 člana 41 (Prelazni dodatak) i stav 2 člana 45 (Prestanak važenja) osporenog zakona, proglašavaju se nevažećim stupanjem na snagu presude; (vii) u skladu sa stavom 1 člana 116 [Pravni efekat odluka] Ustava, da naloži Skupštini Republike Kosovo, da u roku od šest (6) meseci od stupanja na snagu presude, preduzme neophodne radnje za dopunu i izmenu stava 2. člana 2. (Delokrug primene) i stava 6. člana 6. (Osnovna plata) osporenog zakona, u skladu sa Ustavom i ovom presudom; (viii) do dopune i izmene stava 2 člana 2 (Delokrug primene) osporenog zakona, stav 3 člana 2 (Delokrug primene), stav 2 člana 22 (Dodaci), stav 5 člana 24 (Dodaci za uslove na tržištu rada), stav 8. člana 25. (Dodatak za radnu uspešnost), stav 7. člana 28. (Dodatak za obim posla) i stav 4. člana 42. (Utvrdjivanje ekvivalentnosti), primenjuju se u skladu sa Ustavom i ovom presudom; i (ix) ova presuda stupa na snagu 1. februara 2024. godine.

U presudi se najpre pojašnjava da je osporeni zakon objavljen je u Službenom listu dana 5. januara 2023. godine a stupio je na snagu dana 5. februara 2023. godine. Isti je usvojen nakon što je prethodni zakon, odnosno Zakon br. 06/L-111 o platama u javnom sektoru, po zahtevu Ombudsmana, bio proglašen suprotnim Ustavu, presudom Suda KO219/19. U presudi se dalje pojašnjava da osporeni Zakon, sa ciljem uspostavljanja „jedinственог платног система u javnom sektoru“, stavlja van snage (i) Zakon br. 03/L-147 o platama javnih službenika; (ii) određene odredbe posebnih zakona u vezi sa nezavisnim institucijama i agencijama; i (iii) svaki drugi zakon i podzakonski akt koji je u suprotnosti sa njegovim odredbama. Prema pojašnjenjima datim u presudi, osporeni Zakon, kroz relevantne priloge, kategorije sve javne funkcionere/službenike i zaposlene, koji potpadaju pod delokrug osporenog zakona, po pozicijama, grupama, razredima i koeficijentima. Efekat ove kategorizacije u povezanost sa vrednošću koeficijenta utvrđenog Zakonom br. 08/L-213 o izmenama i dopunama Zakona br. 08/L-193 o budžetskim izdvajanjima za budžet Republike Kosovo za 2023. godinu, rezultirao je suštinskim povećanjem nivoa plata jednog dela službenika javnog sektora i suštinskim smanjenjem nivoa plata jednog drugog dela. Kategorije koje su pogođene smanjenjem nivoa plata, imaju koristi od prelaznog perioda od dve (2)

nakon stupanja na snagu zakona, odnosno (i) tokom prve godine, sto posto (100%) prelazni dodatak i shodno tome, tokom ove godine na njih ne utiče smanjenje nivoa plate; dok, (ii) tokom druge godine, pedeset odsto (50%) prelaznog dodatka. Presuda takođe pojašnjava da su iz prava prelaznog perioda isključeni (i) članovi spoljne službe Republike Kosovo, koji su kao posledica bili pogođeni trenutnim smanjenjem plata stupanjem na snagu osporenog zakona; i (ii) sva lica koja su zaposlena u javnom sektoru nakon njegovog stupanja na snagu. Dalje prema pojašnjenjima datim u presudi, osporeni zakon takođe (i) delegira utvrđivanje vrednosti koeficijenta na drugi zakon, odnosno na Zakon o budžetskim izdvajanjima Republike Kosovo; (ii) precizira da se smanjenje nivoa plata u Republici Kosovo može izvršiti samo u slučaju dve izuzetne okolnosti, odnosno „makroekonomskog šoka“ ili proglašenja vanrednog stanja; (iii) precizira pravila za određivanje kategorija dodataka i naknada, uključujući relevantne budžetske plafone/ograničenja, takođe precizirajući da se ova pitanja isključivo regulišu ovim zakonom i da se mogu dalje regulisati samo drugim podzakonskim aktima; i (iv) utvrđuje nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP), da odobrava, između ostalog, pitanja koja se odnose na strukturu, komponente ili nivoe koeficijenata u javnim institucijama Republike Kosovo.

U presudi se takođe pojašnjava da je osporeni zakon već proizveo svoje efekte na kategorije kojima je nivo plate povećan, kao i na kategorije kojima je nivo plate smanjen i koje nisu bile predmet zaštite kroz prelazni period, odnosno (i) za sve funkcionere/službenike/zaposlene za prvih petnaest (15) godina radnog iskustva, jer je visina dodatka za radno iskustvo prepolovljena stupanjem na snagu osporenog zakona; i (ii) spoljna služba Republike Kosovo, koja je isključena od prava na prelazni dodatak. Završetkom roka od jedne (1) godine prelaznog perioda/dodatka, odnosno od 5. februara 2024. godine, smanjenjem od pedeset odsto (50%) prelaznog dodatka, biće pogođeni svi funkcioneri/službenici/zaposleni koji potpadaju pod delokrug osporenog zakona i kojima je nivo plate smanjen u skladu sa odredbama osporenog zakona.

Ombudsman, oslanjajući se i na sto četiri (104) žalbe koje su njegovoj Instituciji podneli funkcioneri/službenici/zaposleni, organizacije i udruženja, sa navodima o povredi osnovnih prava i sloboda usled smanjenja visine plata u javnom sektoru, u suštini, pred Sudom tvrdi da je osporeni zakon donet uz kršenje (i) osnovnih prava i sloboda, uključujući pravo na jednakost pred zakonom i pravo na mirno uživanje

imovine; i (ii) podele i balansiranje vlasti u Republici Kosovo, kršenjem ustavnih garancija za nezavisnost nezavisnih institucija. Ombudsman tačnije tvrdi da je osporeni zakon u suprotnosti sa principom vladavine prava, pravne sigurnosti i predviđivosti, između ostalog, zato što utvrđivanje vrednosti koeficijenta delegira na Zakon o budžetskim izdvajanjima, zakon koji je usvojen nakon stupanja na snagu osporenog zakona, što je rezultiralo selektivnim i proizvoljnim smanjenjem nivoa plata značajnog dela javnog sektora, suprotno utvrđivanjima samog osporenog zakona, prema kojem, se smanjenje plata može biti posledica samo makroekonomskog šoka ili proglašenja vanrednog stanja u Republici Kosovo. Štaviše, Ombudsman tvrdi da je (i) nesrazmerno smanjenje nivoa plata sudija i tužilaca u potpunoj suprotnosti sa Ustavom, važećim zakonima, međunarodnim standardima i presudama Ustavnog suda; (ii) proizvoljno smanjenje nivoa plata u spoljnoj službi Republike Kosovo, kao jedine kategorije javnog sektora koju sporni zakon isključuje iz dvogodišnjeg prelaznog perioda, je u suprotnosti sa principima jednakosti pred zakonom; (iii) svi zaposleni u javnom sektoru nakon stupanja na snagu osporenog zakona, u prelaznom periodu su nejednako tretirani, jer ne primaju „jednaku platu za jednak rad“ suprotno samim garancijama osporenog zakona; (iv) da je svim javnim funkcionerima/službenicima/zaposlenim koji imaju do petnaest (15) godina radnog iskustva povređeno pravo na mirno uživanje imovine usled smanjenja visine naknade za radno iskustvo, a da se za to nije težilo bilo kakvom legitimnom cilju; (v) narušena je funkcionalna, organizaciona i budžetska nezavisnost sudske vlasti i ustavnih nezavisnih institucija u potpunoj suprotnosti sa ustavnim garancijama i sudskom praksom Ustavnog suda; i (vi) Presuda Ustavnog suda KO219/19, kojom je prethodni zakon o platama u javnom sektoru proglašen suprotnim Ustavu i kojom su utvrđeni principi koji moraju da se poštuju u vezi sa platama u javnom sektoru, nije sprovedena od strane Vlade i Skupštine. Dalje, Ombudsman zahteva od Suda da se oceni ustavnosti osporenog zakona podvrgne samo deo koji ima efekat smanjenja plata, a ne i deo u vezi sa kategorijom kojoj su plate povećane, jer prava ovih poslednjih nisu povređena kroz osporeni zakon.

Navodima Ombudsmana protivila se Vlada, preko MUP-a. Ovaj poslednje navedeni, prema pojašnjenjima datim u presudi ističe da je svrha osporenog zakona „usklađivanje plata u javnom sektoru“, a štaviše, isti nije proizveo efekat smanjenja nivoa plata u javnom sektoru. Ovo, prema Ministarstvu, između ostalog i

zato što (i) vrednost koeficijenta nije utvrđena osporenim zakonom, već Zakonom o budžetskim izdvajanjima koji nije osporen pred Sudom; (ii) osporeni zakon je predvidiv jer određuje okolnosti pod kojima se smanjenje plata može izvršiti u budućnosti, dok utvrđuje prelazni period od dve (2) godine tokom kojeg će se nivo smanjenih plata održavati tokom prve godine prema skaliranju utvrđenom u istom; (iii) nije narušena nezavisnost sudske vlasti jer nisu smanjene plate sudija i tužilaca, već su povećane, imajući u vidu da je Odluka [br.20/14] Vlade od 20. decembra 2017. godine koja je rezultirala povećanjem plata sudijama i tužiocima, doneta u suprotnosti sa važećim zakonom i kao rezultat toga ista je ukinuta od strane sadašnje Vlade Odlukom [br. 03/109] od 23. novembra 2022. godine. Štaviše, prema MUP-u i, između ostalog, (i) na osnovu Ustava, Vlada je ta koja predlaže, a Skupština ona koja usvaja budžet Republike Kosovo; (ii) osporeni zakon je u skladu sa podelom i balansiranjem vlasti i ne narušava nezavisnost nezavisnih institucija; i (iii) da je skaliranje vrednosti dodatka radnog iskustva u skladu sa namerom zakonodavca da „podrži i stimuliše doprinos kao uslugu državi i društvu”.

U kontekstu delokruga ocene, presudom se najpre i između ostalog, naglašava da (i) Skupština ima punu ustavnu nadležnost za donošenje zakona i za izbor politika koje isti sadrže, sve dok su usvojeni zakoni u skladu sa Ustavom i Ustavom proklamovanim vrednostima i principima; i (ii) prema svojoj konsolidovanoj sudskoj praksi, u ocenjivanju ustavnosti osporenih akata, Sud se fokusira samo na tumačenje i zaštitu ustavnih normi, a ne na ocenjivanje izbora javne politike koja je dovela do donošenja određenog zakona.

U navedenom kontekstu i u oceni ustavnosti osporenog zakona, presuda, između ostalog, prvo razrađuje (i) opšta načela koja se odnose na podelu i interakciju vlasti u Republici Kosovo, uključujući nezavisnost sudske vlasti, tužilačkog sistema i ustavnih nezavisnih institucija; (ii) opšta načela koja potiču iz relevantne sudske prakse Ustavnog suda, sa naglaskom, u presudama koje su, tokom godina, posebno razradile pitanja koja se odnose na funkcionalnu, organizacionu i budžetsku nezavisnost ustavnih nezavisnih institucija, uključujući u kontekstu njihove unutrašnje organizacije i uređenja specifičnosti vezanih za njihovo osoblje; i (iii) principe koji su utvrđeni presudom Suda KO219/19 u vezi sa platama u javnom sektoru, uključujući u kontekstu podele i balansiranja vlasti i osnovnih prava i sloboda. Štaviše, presuda tako razrađuje opšte principe koji proizilaze iz relevantne međunarodne prakse,

uključujući (i) mišljenja Venecijanske komisije; (ii) sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) i Suda pravde Evropske unije (SPEU), kroz koje su razmatrani navodi o kršenju osnovnih prava i sloboda kao rezultat smanjenja plata/beneficija u javnom sektoru; i (iii) sudsku praksu drugih ustavnih sudova u razmatranju zakona koji se odnose na plate u javnom sektoru, uključujući, ali ne ograničavajući se na Ustavne/vrhovne sudove Bosne i Hercegovine, Kanade, Letonije, Poljske, Portugala, Kipra, Slovenije i Republike Albanije.

Presuda takođe podseća na činjenicu da je presudom KO219/19 Sud je specifično skrenuo pažnju da se na osnovu ustavnih načela, važećih zakona u Republici Kosovo i relevantnih međunarodnih načela (i) plate sudija i tužilaca ne mogu smanjivati za vreme vršenja njihove funkcije, osim ako je dato smanjenje učinjeno srazmerno i u kontekstu zvanično priznatih ekonomskih kriza; (ii) funkcionalna, organizaciona i budžetska nezavisnost ustavnih nezavisnih institucija mora se poštovati; (iii) teret smanjenja zarada, ako se već smatra neophodnim zbog ekonomske krize, treba da bude proporcionalan, tako da nijedan sektor ne preuzme glavni teret; i (iv) da Vlada, kao predlagač zakona i Skupština, kao zakonodavac, prilikom izrade zakonodavstva koje se odnosi na plate u javnom sektoru, bilo opštim zakonom ili nekoliko posebnim zakonima ili pak izmenama i dopunama postojećih zakona, moraju uzeti u obzir stepen predvidljivosti, kao deo načela pravne sigurnosti i vladavine prave, uključujući ustavna prava o jednakosti pred zakonom i o mirnom uživanju imovine svih lica koja mogu biti pogođena mogućim smanjenjem nivoa postojećih plata.

Uzimajući u obzir gore navedena načela koja su detaljno razrađena u presudi i međusobnu povezanost navoda i osporenih odredbi, ocena ustavnosti navedenog Zakona, u principu, rezultira nalazima Suda koji se odnose na dve kategorije pitanja, odnosno (i) na sistem plata i nagrada i odgovarajuće procedure u onoj meri u kojoj utiču na funkcionalnu, organizacionu i budžetsku nezavisnost ustavnih nezavisnih institucija; i (ii) osnovna prava i slobode u vezi sa smanjenjem nivoa plata javnih funkcionera/slужbenika/zaposlenih.

- *pravila i uslovi za određivanje nivoa plata koji se odnose na pravosudni sistem i na ustavne nezavisne institucije*

U presudi se ističe da se osporenim zakonom, između ostalog, preciziraju i pravila za određivanje dodatka, naknada i ekvivalentnosti, uključujući i stvaranje

novih funkcija, položaja ili zvanja u javnim institucijama. Isti, u kontekstu zaposlenih u (i) Predsedništvu Republike Kosovo; (ii) Ustavnom sudu; (iii) Pravosudnom sistemu; (iv) Skupštini Republike Kosovo; i (v) ustavnim nezavisnim institucijama, precizira da se on „primenjuje u meri u kojoj ne narušava njihova Ustavom zagarantovana funkcionalna i organizaciona nezavisnost“. Međutim, i pored takve formulacije, u osporenom zakonu je takođe (i) precizirano da su pravila i uslovi za utvrđivanje plate, dodataka i naknada zaposlenih u javnom sektoru isključivo predmet regulisanja ovim zakonom i da se mogu regulisati i drugim podzakonskim aktima, samo kada je izričito predviđeno ovim zakonom; a (ii) stavlja van snage bilo koju odredbu drugog zakona ili podzakonskog akta, uključujući relevantne odredbe posebnih zakona o nezavisnim institucijama i njihovih podzakonskih akata, koji regulišu pitanje plata, naknada, dodataka, nagrada ili druge kategorije u oblasti plata, koje nije izričito ovlašćeno prema odredbama ovog zakona. Shodno tome i prema pojašnjenjima datim u presudi, ispunjavanje funkcionalne, organizacione nezavisnosti i nezavisnog budžetskog upravljanja ustavnih nezavisnih institucija, uslovljeno je samo donošenjem podzakonskih akata pod posebnim ograničenjima osporenog zakona. Takav pristup nije primenjen u kontekstu nezavisnih institucija kroz Zakon br.08/L-197 o javnim službenicima, koji je bio predmet kontrole ustavnosti kroz presudu Suda KO216/22 i KO220 /22, zakon kojim se ovim institucijama priznaje pravo na vršenje odgovarajućih funkcija i posebnim zakonima. Prema datim obrazloženjima, ovakvo utvrđivanje osporenog zakona uslovljava i narušava nezavisnost nezavisnih institucija, sa akcentom na dve kategorije pitanja, i to u vezi sa: (i) utvrđivanjem nivoa dodataka na osnovnu platu; i (ii) utvrđivanjem ekvivalentnosti.

U kontekstu prvog pitanja, odnosno uslova i budžetskih plafona za određivanje dodataka, u presudi se pojašnjava da je prema osporenom zakonu visina dodataka, u principu, utvrđena u vrednosti od nula zapeta jedan odsto (0,1%) do nula zapeta pet odsto (0,5 %) od ukupnih sredstava koja se koriste za osnovnu platu javnih službenika relevantne budžetske organizacije u istoj fiskalnoj godini, dok se za ovu namenu Vlada tretira kao jedna (1) jedinstvena budžetska organizacija. Osim konstatacije da uslovljavanjem nezavisnih institucija da ostvare svoju ustavnu nezavisnost samo kroz donošenje podzakonskih akata pod okolnostima uslovljenim kroz osporeni zakon, narušava se njihova organizaciona i

budžetska nezavisnost, presuda, između ostalog, ističe još tri pitanja, i to: (i) da je ispunjenje svrhe normi kojima se utvrđuju budžetski plafoni na dodatke, vezano za ukupnost sredstava za osnovnu platu koja su na raspolaganju relevantnoj instituciji i u kontekstu utvrđivanja da će se Vlada tretirati kao jedna (1) jedinstvena budžetska organizacija i s obzirom da su ukupna sredstva koja joj stoje na raspolaganju neuporedivo veća od sredstava nezavisnih ustavnih institucija, Vlada je stavljena u povoljniji položaj u odnosu na druge institucije; (ii) štaviše, manje od dva (2) meseca nakon stupanja na snagu osporenog zakona, kroz Zakon br. 08/L-213 o izmenama i dopunama Zakona br.08/L-193 o budžetskim izdvajanjima za budžet Republike Kosovo za 2023. godinu, Vladi je omogućeno da prekorači budžetske plafone za dodatke utvrđenih kroz osporeni zakon, odlukom ministra, čime je kao posledica barem Vlada izuzeta od ograničenja osporenog zakona; i (iii) za poslanike Skupštine i/ili odbornike skupština opština, osporenim zakonom, je utvrđena vrednost od tri-deset odsto (30%) dodataka na odgovarajuće osnovne plate. Takav pristup, kroz koji su, u suštini, ustavne nezavisne vlasti i institucije jedine podložne ograničenjima, odnosno budžetskim plafonima u kontekstu dodataka, nije kompatibilan sa ustavnom garancijom za njihovu institucionalnu nezavisnost i sa ravnotežom interakcije između vlasti.

Dok, u kontekstu drugog pitanja, odnosno utvrđivanja ekvivalentnosti, presuda pojašnjava da osporeni zakon zabranjuje bilo kakvu promenu strukture, komponenti ili nivoa platnih koeficijenata i svako stvaranje novih funkcija, pozicija ili zvanja, uslovljava odobrenjem Vlade, odnosno MUP-a. Ovakvo zakonsko utvrđivanje, kroz koje pitanja u vezi sa funkcionalnom nezavisnošću i unutrašnje organizacije ustavnih nezavisnih institucija, moraju biti podložna odobrenju Vlade, već je proglašeno kao suprotno Ustavu u nizu presuda Suda, uključujući (i) KO73/16 u vezi ocene ustavnosti Administrativnog cirkulara br. 01/2016, izdatog od strane Ministarstva javne uprave; (ii) KO171/18 u vezi sa ocenom ustavnosti Zakona br. 06/L-048 o Nezavisnom nadzornom odboru za civilnu službu Kosova; (iii) KO203/19 u vezi sa ocenom ustavnosti Zakona br. 06/L-114 o javnim službenicima; (iv) KO219/19 u vezi sa ocenom ustavnosti Zakona br. 06/L-111 o platama u javnom sektoru; i u poslednje vreme, (v) KO216/22 i KO220/22 u vezi sa ocenom ustavnosti Zakona br.08/L-197 o javnim službenicima. Presuda, dalje pojašnjava da (i) sve institucije Republike Kosovo podležu obavezi sprovođenja relevantnih zakona u vezi sa upravljanjem javnim finansijama, procedurama unutrašnje revizije u skladu sa odredbama Zakona

br. 06/L-021 o unutrašnjoj kontroli javnih finansija i kontroli glavnog revizora Republike Kosovo prema utvrđivanjima iz članova 136 [Stalni Revizor Kosova] i 137 [Nadležnosti Stalnog Revizora Kosova] Ustava; i (ii) podseća da je Sud dosledno naglašavao da ustavnu nezavisnost ustavnih nezavisnih institucija ne treba shvatiti kao ustavno ovlašćenje da deluju izolovano od drugih vlasti utvrđenih Ustavom. Presudom se ipak ističe da u vršenju ovih javnih dužnosti uključuje se i obaveza svake vlasti da se stara da poštuje nezavisnost vlasti, kod koje stvara „mešanje“ na štetu ustavne ravnoteže. U odbranu ovog principa, Sud je kontinuirano naglašavao da Vlada i Skupština u vršenju nadležnosti predlaganja i izglasanja zakona, moraju osiguravati da čuvaju ustavnu nezavisnost sudske vlasti, i drugih državnih institucija, kojima je Ustav odredio ustavne garancije „funkcionalne, organizacione i budžetske“ nezavisnosti. Osporeni zakon, suprotno ustavnoj nezavisnosti nezavisnih institucija i doslednoj sudskoj praksi Ustavnog suda, ne poštuje ovo načelo. Shodno tome, Sud je utvrdio da stav 2 člana 2 (Delokrug primene) i stav 2 člana 45 (Prestanak važenja) u vezi sa stavom 2 člana 24 (Dodatak za uslove na tržištu rada), stav 5 člana 25 (Dodatak za radnu uspešnost), stav 4. člana 28. (Dodatak za obim posla) i stavovi 2 i 3 člana 42. (Utvrdjivanje ekvivalentnosti) osporenog zakona, nisu u saglasnosti sa stavom 1 člana 4. [Oblik Vladanja i Podela Vlasti] i stavom 1 člana 7. [Vrednosti] Ustava.

- *osnovna prava i slobode u odnosu na smanjenje nivoa plata javnih funkcionera/službenika/zaposlenih*

Prilikom ocene da li su smanjenjem nivoa plata u javnom sektoru povređena osnovna prava i slobode garantovane Ustavom, presuda najpre elaborira sudsku praksu ESLJP u kontekstu ocene povrede prava kao rezultat smanjenja plata/socijalnih beneficija tokom ekonomskih kriza i prema kojoj proizilazi da plate/socijalne beneficije koje potiču, između ostalog, iz konkretnog prava u važećim zakonima, predstavljaju „imovinu“ povezanu sa „legitimnim očekivanjima“ i, shodno tome, smatra se da stvaraju imovinski interes koji spada u delokrug člana 1. (Zaštita imovine) Protokola br. 1 EKLJP. Kao posledica i dalje, primenjujući principe koji proizilaze iz pomenute sudske prakse, u presudi se pojašnjava da nije sporno da je smanjenje nivoa plata u javnom sektoru rezultiralo „mešanjem/ograničenjem“ prava na mirno uživanje imovine i da je takvo „mešanje/ograničenje“ „propisano zakonom“ i sledi „legitimni cilj“, odnosno „ujednačenost“ plata u javnom sektoru.

Međutim presudom se pojašnjava da u slučajevima koje je ESLJP razmatrao u vezi sa smanjenjem plata/socijalnih beneficija, odgovarajuće smanjenje nije bio rezultat takvog legitimnog cilja, već posledica ekonomskih kriza i/ili mera preduzetih za rešavanje budžetskih deficita. Rekavši to, presuda se dalje fokusira na ocenu da li je „mešanje/ograničenje“ u osnovna prava i slobode „proporcionalno“ cilju kome se teži, i da li postoji „pravična ravnoteža“ između opšteg interesa i obaveze za zaštitom osnovnih prava i sloboda pogođenih subjekata koji ne bi trebalo da snose srazmerno najveći teret u ostvarivanju ovog cilja. U ovoj oceni, presuda se fokusira na pet (5) kategorija funkcionera/službenika/zaposlenih koji su pogođeni osporenim zakonom, odnosno (a) sudije i tužioce; (b) druge funkcionere/službenike/zaposlene koji su pogođeni smanjenjem nivoa plata; (c) spoljnu službu Republike Kosovo; (d) funkcionere/službenike/zaposlene koji su zaposleni nakon stupanja na snagu osporenog zakona; i (e) svi zaposlene u javnom sektoru za prvih petnaest (15) godina radnog iskustva u kontekstu prepolovljenja visine dodatka za radno iskustvo kroz osporeni zakon.

(a) sudije i tužioci

U presudi se, između ostalog, ističe da su ustavni i međunarodni standardi u kontekstu nezavisnosti pravosudnog sistema, već godinama, razrađeni kroz sudsku praksu Suda. Presuda dalje pojašnjava da (i) u pogledu nivoa plata sudija i tužilaca, postoje garancije koje potiču iz međunarodnih i ustavnih i zakonskih instrumenata u Republici Kosovo; (ii) važeći zakoni Republike Kosovo, odnosno Zakon o sudovima i Zakon o državnom tužiocu, garantuju održavanje istog nivoa plate tokom mandata sudije i/ili tužioca, odredbe koje osporeni zakon stavlja van snage; (iii) sudije i tužioci Republike Kosovo, su kategorija koja je najviše pogođena osporenim zakonom, odnosno do pedeset odsto (50%) smanjenje vrednosti plate; i (iv) na osnovu sudske prakse ESLJP, SPEU i presuda drugih ustavnih sudova, jedini slučajevi u kojima pomenuti sudovi nisu utvrdili povrede u kontekstu smanjenja nivoa plata sudske vlasti, su okolnosti ekonomskih/finansijskih kriza, tokom kojih su preduzete sveobuhvatne mere za stabilizaciju privrede, što je rezultiralo privremenim i postepenim smanjenjem plata svih javnih funkcionera, stavljajući na sudije i tužioce jednak teret kao i na druge funkcionere. U okolnostima osporenog zakona, to očigledno nije slučaj. Štaviše, prema elaborisanjima presude, povećanje plata sudija i tužilaca odlukom [br. 20/14] od 20. decembra 2017. godine Vlade, razmotreno je kroz

presudu Suda u slučaju KO12/18, kojom je izvršena ocena ustavnost gore navedene Odluke. Prema datim pojašnjenjima, nesrazmerno smanjenje nivoa plata sudija i tužilaca u Republici Kosovo, ne obuhvata pitanja samo u vezi sa povredom individualnih prava i sloboda sudija i tužilaca, već i ozbiljna pitanja kršenja nezavisnosti sudske vlasti, podele i balansiranja vlasti i ustavne ravnoteže i vrednosti ustavnog poretka Republike Kosovo. Shodno tome, Sud je utvrdio da stav 2 člana 41 (Prelazni dodatak) osporenog zakona nije u saglasnosti sa stavovima 1 i 2 člana 46 [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa članom 1 (Zaštita imovine) Protokola br. 1 EKLJP i stavom 1 člana 4 [Oblik Vladanja i Podela Vlasti] i stavom 1 člana 7 [Vrednosti] Ustava.

- *druge kategorije funkcionera, službenika i zaposlenih koji su pogođeni smanjenjem nivoa plata*

U presudi se podseća da je u prethodnoj presudi Suda koja se odnosi na plate u javnom sektoru, odnosno u presudi KO219/19, posebno naglašeno da (i) sve dok je održivost javnih finansija od interesa za sve, postizanje ovog cilj mora da se primenjuje univerzalno, odnosno da se teret mora podjednako raspodeliti na sve službenike; i (ii) teret smanjenja plata, ako se već smatra neophodnim zbog ekonomske krize, treba da bude proporcionalan i da obuhvati sve podjednako, tako da nijedan određeni sektor ne preuzme glavni teret. Takav stav podržavaju i međunarodni standardi, uključujući i sudsku praksu ESLJP. Ova poslednje navedena odražava neke zajedničke karakteristike, naime da (i) smanjenja plata/beneficija i/ili utvrđivanje/povećanje poreza bila su povezana sa uspostavljanjem sveobuhvatnih mera za rešavanje ekonomske krize i/ili budžetskih deficita u odgovarajućim državama; (ii) smanjenja su uvek bila privremena, ponekad uključujući i mehanizme putem kojih su se nivoi plata postepeno vratili na prethodni nivo; i (iii) jednoobrazno su se primenjivala u celoj državnoj upravi. U presudi se pojašnjava da se osporeni zakon suštinski razlikuje od navedenih okolnosti, između ostalog i po tome što selektivno smanjenje nivoa plata u javnom sektoru, (i) ni u kom slučaju nije povezano sa ekonomskom krizom, budžetskim deficitom ili vanrednim okolnostima; (ii) nije ni privremena niti jednoobrazna; (iii) podigao je nivo plata jednoj kategoriji funkcionera/službenika/zaposlenih na suštinski način, dok je podjednako suštinskim smanjenjem pogodio neke druge kategorije, tako što je takođe isključio čitave kategorije iz prava prelaznog perioda. Prema datim

pojašnjenjima, mehanizam koji je odabrao zakonodavac za ostvarivanje svrhe osporenog zakona ne ispunjava obaveze koje proizilaze iz člana 55. [Ograničenje prava i osnovnih sloboda] Ustava, prema kojem u ograničenju osnovnih prava i slobode, javne institucije, dužne su da ocene odnos između ograničenja i cilja koji se želi postići, kao i da razmotre mogućnost ostvarenja tog cilja sa što blažim ograničenjem. Nesrazmernim opterećenjem samo određenim kategorijama u javnom sektoru nije postignuta „pravična ravnoteža“ između opšteg interesa i obaveze za zaštitom prava i osnovnih sloboda, što za posledicu ima povredu prava na mirno uživanje imovine na potpuno nesrazmeran način. Sledstveno, Sud je utvrdio da stavovi 2 i 3 člana 41 (Prelazni dodatak) osporenog zakona nisu u saglasnosti sa stavovima 1 i 2 člana 46 [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa članom 1 (Zaštita imovine) Protokola br. 1 EKLJP.

(c) Spoljna služba Republike Kosovo

U presudi se, u nastavku, pojašnjava da je spoljna služba Republike Kosovo srazmerno među najviše pogođenim smanjenjem nivoa plata zajedno sa kategorijom sudija i tužilaca, ali je za razliku od ovih poslednjih, takođe isključena i iz prava na prelazni dodatak i prema tome je pogođen trenutnim smanjenjem nivoa plata stupanjem na snagu osporenog zakona. Kao posledica toga, a prema elaborisanjima navedenim u presudi, pored nesrazmerne povrede prava na mirno uživanje imovine, kategorija spoljne službe Republike Kosovo pokreće i pitanja u vezi sa jednakošću pred zakonom. U kontekstu ovog poslednjeg, Presuda razrađuje principe koji proizilaze iz člana 24. [Jednakost pred Zakonom] Ustava u vezi sa članom 14. (Zabrana diskriminacije) i članom 1. (Opšta zabrana diskriminacije) Protokola br. 12 EKLJP-a i u primeni relevantnih kriterijuma kako bi se utvrdilo da li „razlika u tretmanu“ rezultira povredom navedenih odredbi, Sud je utvrdio da je to slučaj u pogledu kategorije spoljne službe Republike Kosovo. Shodno tome, Sud je utvrdio da stav 3 člana 41 (Prelazni dodatak) osporenog zakona nije u saglasnosti sa stavovima 1 i 2 člana 46 [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa članom 1 (Zaštita imovine) Protokola br. 1 EKLJP i stavom 1 člana 24 [Jednakost pred Zakonom] Ustava u vezi sa članom 14 (Zabrana diskriminacije) EKLJP-a.

- *kategorija funkcionera/službenika/zaposlenih koji se zapošljavaju nakon stupanja na snagu osporenog zakona*

Presudom je takođe pojašnjeno da prema osporenim zakonu, svako lice koje se zaposli nakon njegovog usvajanja, ostvaruje platu u skladu sa odgovarajućim Prilozima na zakonu i ne uživa pravo na prelazni dodatak. Shodno tome, deo ove kategorije se nadoknađuje nižom i različitom platom za jednak rad u kontekstu ekvivalentnih pozicija, u trajanju od dve (2) godine, odnosno koliko traje prelazni period. U presudi se dalje pojašnjava da ova kategorija, koja je zaposlena nakon stupanja na snagu osporenog zakona, ne podleže garancijama koje se odnose na pravo na mirno uživanje imovine u kontekstu delokruga člana 46 [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa članom 1 (Zaštita imovine) Protokola br. 1 EKLJP. S tim u vezi, ista pokreće pitanja vezana za principe jednakosti pred zakonom garantovane članom 24 [Jednakost pred Zakonom] Ustava zbog toga što jedan deo funkcionera/službenika/zaposlenih koji spadaju u delokrug ovog zakona, ali koji su zaposleni nakon stupanja na snagu istog, neće imati istu i/ili jednaku platu kao njihove kolege koji su zaposleni pre stupanje na snagu osporenog zakona, suprotno i samim garancijama koje sadrži osporeni zakon. Prema elaborisanjima datim u presudi, i u primeni relevantnih kriterijuma koji se odnose na pravo na jednakost pred zakonom, Sud je utvrdio da „razlika u tretmanu“ između ove dve kategorije nije proporcionalna cilju kome se teži i sledstveno tome, rezultira kršenjem prava na jednakost pred zakonom ove kategorije funkcionera/službenika i zaposlenih. Sledstveno, Sud je utvrdio da stav 4. člana 41. (Prelazni dodatak) osporenog zakona, nije u saglasnosti sa stavom 1. člana 24. [Jednakost pred Zakonom] Ustava u vezi sa članom 1. (Opšta zabrana diskriminacije) Protokola br. 12 EKLJP-a.

- *prepolovljenje visine dodatka za radno iskustvo tokom prvih petnaest (15) godina radnog iskustva*

U presudi je takođe pojašnjeno da je osporenim zakonom prepolovljena visina dodatka za radno iskustvo, sa nula zapeta pet odsto (0,5%) na nula zapeta dvadeset i pet odsto (0,25%), za svaku punu godinu rada tokom prvih petnaest (15) godina radnog iskustva, i time utiče na visinu plate za sve funkcionere/službenike/zaposlene koji potpadaju pod delokrug osporenog zakona. Prema obrazloženjima u presudi, nije sporno da pravo na dodatak na osnovnu platu od nula zapeta pet odsto (0,5%) za svaku godinu radnog iskustva potiče iz člana 18. (Dodatak na platu za radno iskustvo) prethodnog zakona, odnosno Zakon br. 03/L-147 o platama javnih službenika i shodno tome, „mešanje“ u ovo pravo kroz osporeni zakon,

podleže kontroli garancija utvrđenih članom 46 [Zaštita Imovine] Ustava u vezi sa članom 1 (Zaštita imovine) Protokola br. 1 EKLJP-a. Presuda, primenjujući sudsku praksu ESLJP, pojašnjava da, iako nije sporno da je relevantno „mešanje“ u pravo na mirno uživanje imovine propisano osporenim zakonom, ono ne sledi nikakav „legitimni cilj“. Ovo, između ostalog, zbog toga što prepolovljenje nivoa visine dodatka za prvih petnaest (15) godina radnog iskustva (i) nije urađeno ni za svrhe ekonomske krize ili jedne vanredne situacije, i (ii) niti za svrhe „ujednačenosti plata u javnom sektoru“ što odražava cilj osporenog zakona, već je (iii) prema MUP-u, urađeno da „podrži i stimuliše doprinos kao uslugu državi i društvu“. Prema pojašnjenjima datim u presudi, takav cilj ne odražava obaveze koje proizilaze iz člana 55. [Ograničenje Prava i Osnovnih Sloboda] Ustava, prema kojem se ograničavanje osnovnih prava i sloboda ne može vršiti u druge svrhe osim onih za koje su određene, i štaviše, ne odražava ni obavezu organa javne vlasti da balansira ograničenje i cilj koji se želi postići, uz razmatranje mogućnosti ostvarivanja cilja sa što blažim ograničenjem. Sledstveno, Sud je utvrdio da stav 6 člana 6 (Prelazni dodatak) osporenog zakona nije u saglasnosti sa stavovima 1 i 2 člana 46 [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa članom 1 (Zaštita imovine) Protokola br. 1 EKLJP.

• *Efekti konstatacija Suda*

Na kraju i u kontekstu efekata presude koji se odnose na konstatacije Suda o nesaglasnosti sa Ustavom gore navedenih odredaba osporenog zakona, na osnovu principa koji proizilaze iz relevantnih mišljenja Venecijanske komisije, sudske prakse ESLJP i Suda, sa naglaskom na balansiranju između principa pravne sigurnosti i osnovnih prava i sloboda zagarantovanih Ustavom, presuda pojašnjava četiri (4) glavne kategorije njenih efekata, i to kao što sledi:

Prvo, konstatacije presude ni na koji način ne utiču na kategoriju funkcionera/službenika/zaposlenih kojima je osporenim zakonom povećan nivo plate.

Drugo, proglašenje kao suprotnim Ustavu, a samim tim i ukidanje stavova 2. i 3. člana 41. (Prelazni dodaci) osporenog zakona, ima za posledicu očuvanje postojećeg nivoa plata u javnom sektoru sve dok nova plata, odnosno plata utvrđena osporenim zakonom, postane ekvivalentna postojećoj plati. Ovakvo utvrđivanje proizilazi iz stava 1 člana 41. (Prelazni dodaci) osporenog zakona, prema kojem, ako je javni službenik ili javni funkcioner, pre stupanja na snagu ovog zakona, primao platu koja je veća od plate

predviđene ovim zakonom, on/ona će dobiti novu platu prema odredbama ovog zakona i prelazni dodatak u visini razlike između sadašnje plate i nove osnovne plate. Povećanje vrednosti koeficijenta za svaku fiskalnu godinu u odnosu na proporcionalno smanjenje prelaznog dodatka, uz očuvanje nivoa postojeće plate za kategorije koje su pretrpele smanjenje plata, postepeno rezultira potpunim „usaglašavanjem/nivelisanjem“ sa nivoom nove plate koju precizira osporeni zakon kroz relevantne Priloge. Štaviše, proglašenje kao suprotnim Ustavu i ukidanje stava 3 člana 41 (Prelazni dodaci) osporenog zakona, u kontekstu kategorije spoljne službe Republike Kosovo, od stupanja na snagu presude, sadrži obavezu za tretiranjem ove kategorije u skladu sa utvrđivanjima iz stava 1 člana 41 (Prelazni dodaci) osporenog zakona.

Treće, proglašenje kao suprotnim Ustavu, a samim tim i ukidanjem stava 4. člana 41. (Prelazni dodaci) osporenog zakona, sadrži obavezu za nivelisanjem plata, od stupanja na snagu presude, kategorije zaposlenih nakon stupanja na snagu navedenog zakona, na osnovu samog člana 4. (Načela sistema plata) osporenog zakona, prema kojem, između ostalog, „svako, bez ikakve diskriminacije, ima pravo na jednaku platu za jednak rad“.

Četvrto, uprkos činjenici da su (i) stav 6. člana 6. (Osnovna plata) osporenog zakona, koji se odnosi na visinu dodatka za radno iskustvo; i (ii) stav 2. člana 2. (Delokrug primene) osporenog zakona u odnosu na odredbe koje su precizirane u izreci presude, ocenjeni kao suprotni Ustavu, Sud iste nije ukinuo, jer (i) ukidanje prvog u vezi sa činjenicom da osporeni Zakon ukida i Zakon br.03/L-147 o platama javnih službenika, rezultiralo bi pravnom prazninom u pogledu prava na dodatak na platu za radno iskustvo; dok bi (ii) ukidanje drugog uticalo na primenu osporenog zakona u celini. Shodno tome, na osnovu člana 116 [Pravni Efekat Odluka] Ustava, Sud je naložio Skupštini da, u roku od šest (6) meseci nakon stupanja na snagu ove presude, izmeni i/ili dopuni gore navedene članove u skladu sa Ustavom i presudom Suda, uz pojašnjenje da u kontekstu (i) stava 6. člana 6. (Osnovna plata) osporenog zakona, prava u vezi sa dodatkom za radno iskustvo moraju se precizirati kroz izmenu/dopunu osporenog zakona od strane Skupštine, ali sa efektom od stupanja na snagu ove presude; dok (ii) u kontekstu stava 2 člana 2 (Delokrug primene) osporenog zakona, funkcionalna, organizaciona i budžetska nezavisnost ustavnih nezavisnih institucija tumači se i sprovodi u skladu sa Ustavom i presudom Suda. Ovaj poslednje navedeni je, uzimajući u obzir neophodne pripreme za

sprovođenje ove presude, odredio da presuda stupa na snagu dana 1. februara 2024. godine.

Presuda

KO 55/23

Podnosilac

Predsednik Skupštine Republike Kosovo

Zahtev za ocenu ustavnosti predloženih ustavnih amandmana, upućenih od strane predsednika Skupštine Republike Kosovo 2. marta 2023. godine, dopisom br. 08/3509/Do/1493/1

Ustavni sud Republike Kosovo je odlučio u slučaju KO55/23 u vezi sa zahtevom za ocenu ustavnosti predloženih ustavnih amandmana od strane četrdeset (40) poslanika Skupštine Republike Kosovo, upućenih od strane predsednika Skupštine Republike Kosovo dana 2. marta 2023. godine, putem pisma br. 08/3509/Do/1493/1. Zahtev je podnet Sudu na osnovu stava 9. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] i stava 3. člana 144. [Amandmani] Ustava, prema kojima je predsednik Skupštine Republike Kosovo, pre usvajanja u Skupštini, mora da uputi predlog ustavnih amandmana Ustavnom sudu, kako bi se utvrdilo da li predloženi amandmani umanjuju prava i slobode zagarantovane Poglavljem II [Prava i osnovne slobode] Ustava.

Sud je, jednoglasno, odlučio da proglasi zahtev prihvatljivim, i utvrdio (i) sa šest (6) glasova „za“ i dva (2) glasa „protiv“, da predlog ustavnog amandmana br. 29, kojim se predlaže prelazna/privremena provera integriteta „[...]“ članova Sudskog saveta Kosova, članova Tužilačkog saveta Kosova, predsednika svih sudova i svih glavnih tužilaca, kao i kandidata za ove funkcije [...]“ od strane Autoriteta za kontrolu integriteta (Autoritet), ne umanjuje osnovna prava i slobode garantovane poglavljem II Ustava; (ii) jednoglasno, da predloženi ustavni amandmani br. 27 i br. 28, kojima se predlaže dopuna ustavnog

kriterijuma za razrešenje sudija i tužilaca zbog „ozbiljnog nepoštovanja dužnosti“, predviđenog u stavu 4 člana 104 [Imenovanje i Razrešenje Sudija] i u stavu 6 člana 109 [Državno Tužilaštvo] Ustava, sa formulacijom „je dokazano da ima neopravdanu imovinu“, konačnom sudskom odlukom, ne umanjuju osnovna prava i slobode garantovane poglavljem II Ustava; dok (iv) jednoglasno, predloženi ustavni amandmani br. 27 i br. 28, kojima se predlaže dopuna ustavnog kriterijuma za razrešenje sudija i tužilaca zbog „ozbiljnog nepoštovanja dužnosti“, predviđenog u stavu 4 člana 104 [Imenovanje i Razrešenje Sudija] i u stavu 6 člana 109 [Državno Tužilaštvo] Ustava, sa formulacijom „ima ugrožen integritet“ kao stalnim osnovom za razrešenje sudija i tužilaca, umanjuju osnovna prava i slobode garantovane poglavljem II Ustava.

Presuda najpre pojašnjava da se predloženi ustavni amandmani koje je Sudu uputio predsednik Skupštine Republike Kosovo i koje je usvojila ad hoc Komisija za veting u pravosudnom sistemu osnivana od strane Skupštine Republike Kosovo, odnose na (i) prelazni/privremeni proces provere integriteta članova Sudskog saveta Kosova, Tužilačkog saveta Kosova, predsednika svih sudova, glavnog državnog tužioca i svih glavnih tužilaca kao i kandidata za ove funkcije, odnosno proces vetinga u pravosudnom sistemu; i (ii) proširenje/dopunu trajnih ustavnih osnova za razrešenje sudija i tužilaca u Republici Kosovo. U presudi se takođe pojašnjava da je proces pripreme ustavnih amandmana počeo (i) usvajanjem „Koncept-dokumenta za sprovođenje procesa vetinga u pravosudnom sistemu“ od strane Vlade dana 13. oktobra 2021. godine; i (ii) podnošenjem Koncept-dokumenta i predloženih ustavnih amandmana od strane Ministarstva pravde na mišljenje Venecijanskoj komisiji dana 10. februara 2022. godine i 18. maja 2022. godine. Dana 17-18. juna 2022. godine Venecijanska komisija je na 131. plenarnom sastanku usvojila Mišljenje [br. CDL-AD (2022) 011] o Koncept dokumentu o vetingu sudija i tužilaca i o nacrtu ustavnih amandmana, koje je objavio dana 20. juna 2022. godine. U ovom Mišljenju se, između ostalog, ističe da (i) provera integriteta, odnosno veting u pravosudnom sistemu, može se uraditi samo kroz ustavne amandmane; (ii) da bi se obezbedila proporcionalna reforma, prelazni/privremeni proces provere integriteta treba da bude ograničen samo na članove Sudskog saveta Kosova, Tužilačkog saveta Kosova, predsednike sudova i glavne tužioce; (iii) druga pitanja u vezi sa integritetom sudskog i tužilačkog sistema, odnosno sudija i tužilaca

u Republici Kosovo, moraju ostati u nadležnosti odgovarajućih Saveta i biti realizovana kroz zakonske reforme i kroz jačanju postojećih mehanizama u primenljivim zakonima Republike Kosovo; (iv) mešanje u ustavna prava mora biti strogo proporcionalno i da svaka ustavna promena mora imati za cilj minimalno uplitanje u nadležnosti Sudskog saveta Kosova i Tužilačkog saveta Kosova; i (v) relevantni ustavni i zakonodavni amandmani moraju biti pripremljeni na osnovu iskrenog dijaloga i u bliskoj saradnji sa svim zainteresovanim stranama, uključujući Ministarstvo pravde, Sudski savet i Tužilački savet, kao i civilno društvo i zainteresovane akademike.

U pogledu delokruga ocene ustavnosti predloženih ustavnih amandmana, u presudi se dalje pojašnjava da je ocena ustavnosti predloženih amandmana, prema stavu 3. člana 144. [Amandmani] Ustava, ograničena na ocenu da li se predloženim ustavnim amandmanom umanjuje neko od prava i sloboda utvrđenih Poglavljem II Ustava. Prema pojašnjenjima datim u presudi, takva ocena takođe podleže i usklađenosti predloženih amandmana sa vrednostima ustavnog poretka Republike Kosovo, preciziranim u članu 7 [Vrednosti] Ustava i obavezama koje proizilaze iz člana 53. [Tumačenje Odredbi Ljudskih Prava] Ustava, kojim se precizira da se ljudska prava moraju tumačiti u saglasnosti sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava.

Prilikom ocene predloženih ustavnih amandmana, Sud je, između ostalog, uzeo za osnov dokumentaciju koju je Sudu dostavio predsednik Skupštine i komentare i odgovore na komentare koje su dostavile (i) Kancelarija Predsednice Republike Kosovo; (ii) Ministarstvo pravde; (iii) Sudski savet Kosova; (iv) Tužilački savet Kosova; kao i (v) jedan poslanik Skupštine Republike Kosovo. Štaviše, i u oceni da li predloženi ustavni amandmani umanjuju osnovna prava i slobode utvrđeno Poglavljem II Ustava, presuda prvo elaborira (i) osnovna načela Ustava u vezi sa podelom i ravnotežom vlasti i nezavisnosti sudske vlasti i tužilačkog sistema u pravnom poretku Republike Kosovo; (ii) principe i standarde u pogledu nezavisnosti pravosuđa i tužilaštva koji potiču iz međunarodnih instrumenata i dokumenata, uključujući Ujedinjenih nacija, Evropske unije, Saveta Evrope, uključujući preporuke Komiteta ministara i Mišljenja Konsultativnog veća evropskih sudija i Konsultativnog veća evropskih tužilaca, relevantna mišljenja Venecijanske komisije, sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava i Suda pravde Evropske unije; (iii) opšta načela koja proizilaze iz

Ustava i međunarodnih standarda i instrumenata u vezi sa kriterijumima za razrešenje sudija i tužilaca; (iv) Mišljenja i odgovori amicus curiae Venecijanske komisije u vezi sa prelaznim ocenjivanjem (vetingom) sudija i tužilaca, uključujući u slučaju Republike Albanije, Moldavije i Ukrajine; (v) komparativnu analizu ustava država članica Saveta Evrope; i (vi) Mišljenje br. CDL-AD(2022)011 Venecijanske komisije za Kosovo u vezi sa koncept dokumentom za veting sudija i tužilaca.

U presudi se dalje pojašnjava da su predloženi ustavni amandmani dve kategorije. Prva kategorija, odnosno predlog ustavnog amandmana br. 29, je prolaznog/privremenog karaktera i obuhvata predlog koji je povezan sa procesom vetinga u pravosudnom sistemu, odnosno osnivanjem Autoriteta, kao privremenog organa, osnivanog van sudskog i tužilačkog sistema, kome je poverena nadležnost za proveru integriteta članova Sudskog saveta Kosova, Tužilačkog saveta Kosova, predsednika sudova, glavnog državnog tužioca, glavnih tužilaca tužilaštava i kandidata za ove pozicije. Dok je druga kategorija, odnosno predloženi amandmani br. 27. i br. 28., trajnog karaktera i predlažu proširenje/dopunu postojećeg ustavnog osnova za razrešenje sudija i tužilaca zbog „ozbiljnog nepoštovanja dužnosti“ predviđenog stavom 4. člana 104. [Imenovanje i Razrešenje Sudija] i stavom 6 člana 109 [Državno Tužilaštvo] Ustava. U primeni ustavnih principa i relevantnih međunarodnih standarda, uključujući i onih koji proizilaze iz Mišljenja Venecijanske komisije o Kosovu, Sud je utvrdio da (i) predloženi amandman broj 29, koji se odnosi na prelazni/privremeni proces vetinga u pravosudnom sistemu, ne umanjuje osnovna prava i slobode zagarantovane Poglavljem II Ustava; dok (ii) predloženi amandmani br. 27 i br. 28, koji se odnose na dopunu trajnih ustavnih osnova za razrešenje sudija i tužilaca, ne umanjuju osnovna prava i slobode zagarantovane Poglavljem II Ustava u kontekstu tri (3) od predloženih formulacija, a umanjuju ova prava i slobode u kontekstu jedne (1) predložene formulacije, prema sledećim pojašnjenjima.

(i) prelazni/privremeni proces provere u pravosudnom sistemu – veting

U presudi se prvo pojašnjava da predloženi ustavni amandman br. 29, utvrđuje (i) formiranje mehanizma provere integriteta rukovodećih pozicija u pravosudnom sistemu, kroz Autoritet za kontrolu integriteta; (ii) privremeni mandat Autoriteta na period od dve (2) godine, sa mogućnošću produženja za još jednu (1)

godinu, ako se za to odlučuje zakonom koji usvajaju dve trećine (2/3) svih poslanika Skupštine i utvrđivanje da se provera integriteta, uključujući proveru imovine i figure subjekta kontrole, vrši samo jednom; (iii) da će sastav, selekcija, organizacija, funkcionisanje, nadležnosti i imunitet Autoriteta biti definisani zakonom; (iv) sastav i nadležnosti veća za proveru integriteta i odgovarajućeg žalbenog veća, uključujući u skladu sa daljim utvrđivanjima zakonom; (v) nadležnost Predsednice Republike da organizuje proces izbora članova Autoriteta koji se glasaju u bloku i biraju glasovima dve trećine (2/3) svih poslanika Skupštine i razrešavaju se istom većinom nakon predloga žalbenog veća Autoriteta; (vi) nadležnosti Autoriteta da potvrdi prolazak provere integriteta za relevantni subjekt ili da predloži predsedniku razrešenje istog; (vi) obavezu saradnje od strane subjekta provere; i (vii) pravo na žalbu pred Žalbenim većem Autoriteta pred Ustavnim sudom.

U oceni ovog ustavnog amandmana, u presudi se najpre ističe da se osnivanje Autoriteta, kome je poverena nadležnost da proveri integritet „članova Sudskog saveta Kosova, članova Tužilačkog saveta Kosova, predsednika sudova, glavnog državnog tužioca i glavni tužilaca tužilaštava i kandidata za ove funkcije“, može utvrditi samo kroz ustavne amandmane, uzimajući u obzir da nadležnosti pomenutog Autoriteta utiču na (i) ustavne nadležnosti, uključujući i na punu ustavnu nezavisnost Sudskog saveta Kosova i Tužilačkog saveta Kosova, prema odredbama članova 108 [Sudski savet Kosova] i 110 [Tužilački savet Kosova] Ustava; (ii) na ustavne nadležnosti predsednika Republike uspostavljene stavovima 15 i 17 člana 84 [Nadležnosti Predsednika] Ustava; i (iii) na ustavnu nadležnost Skupštine utvrđenu stavom 10. člana 65. [Nadležnosti Skupštine] Ustava.

Dalje, presuda pojašnjava da osim privremenog efekta na ustavne nadležnosti gore navedenih institucija, osnivanje Autoriteta takođe utiče na (i) prava subjekata provere integriteta, odnosno članova Sudskog saveta Kosova, Tužilačkog saveta Kosova, predsednika svih sudova i svih glavnih tužilaca, kao i kandidata za ove funkcije; ali i (ii) osnovna prava i slobode svih građana, jer takav proces koji uključuje proveru integriteta rukovodećih pozicija koje su odgovorne za celokupno funkcionisanje i administriranje pravosudnim sistemom, može uticati na upravljanje predmetima pojedinaca pred sudovima i tužilaštvima, i sledstveno i na njihovo pravo na pravično suđenje. Imajući u vidu efekat osnivanja Autoriteta na ustavni poredak Republike Kosovo,

presuda elaborira i ocenjuje sve predložene ustavne amandmane pojedinačno, sa naglaskom na analizu (i) da li Autoritet, odnosno veća za proveru i žalbeno veće, ispunjavaju kriterijume nezavisnog „suda/tribunala“ ustanovljenog zakonom u skladu sa garancijama sadržanim u članu 31. [Pravo na Pravično i Nepristrasno Suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima; (ii) da li subjekti koji podležu proveru integriteta od strane Autoriteta imaju zagarantovano pravo na pristup pravdi, pravno sredstvo i na sudsku zaštitu prava u skladu sa odredbama članova 31 [Pravo na Pravično i Nepristrasno Suđenje], 32 [Pravo na Pravno Sredstvo] i 54 [Sudska Zaštita Prava] Ustava u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) i članom 13 (Pravo na delotvorni pravni lek) Evropske konvencije o ljudskim pravima; i (iii) da li proveru integriteta kroz mehanizme Autoriteta povređuje prava na privatnost odgovarajućih subjekata u suprotnosti sa garancijama člana 36. [Pravo na privatnost] Ustava u vezi sa članom 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

U kontekstu prvog pitanja, a primenjujući relevantnu sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, Sud je ocenio kriterijume koji se odnose na (i) sudsku funkciju veća za proveru i žalbenog veća Autoriteta; (ii) način izbora i razrešenja članova Autoriteta; i (iii) koncept nezavisnosti i nepristrasnosti veća za proveru i žalbenog veća i trajanje mandata članova Autoriteta, i utvrdio da, u principu, veća za proveru i žalbeno veće Autoriteta imaju status „suda/tribunala“ u smislu člana 31 [Pravo na Pravično i Nepristrasno Suđenje] Ustava u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima. U kontekstu drugog pitanja, odnosno prava subjekata provere na pristup sudu i delotvorni pravni lek, u presudi se, između ostalog, pojašnjava da iako se predloženim ustavnim amandmanima isključuje pravo na pravni lek pred redovnim sudovima protiv odluka Autoriteta, isti garantuju princip dvostepenosti, odnosno pravo žalbe na odluke veća za proveru pred Žalbenim većem Autoriteta i pravo na podnošenje zahteva za ocenu ustavnosti odluke navedenog Žalbenog veća pred Ustavnim sudom, u skladu sa utvrđivanjima stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i Ovlašćene Strane] Ustava. Dok, u kontekstu trećeg pitanja, odnosno prava na privatnost, presuda, u elaborisanju principa utvrđenih članom 36 [Pravo na Privatnost] Ustava u vezi sa članom 8 (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) Evropske konvencije o ljudskim pravima, pojašnjava da pitanje podataka, ali i pitanje razrešenja

subjekata provere spadaju u delokrug prava na privatni i porodični život, te da bilo kakvo mešanje/ograničavanje ovog prava mora biti „propisano zakonom“, da „sledi legitimni cilj“ i da bude „proporcionalno“ i neophodno u demokratskom društvu. U principu, Presuda pojašnjava da svrha prolazne/privremene kontrole integriteta subjekata provere sledi legitimni cilj, odnosno pravilno administriranje pravde i da su uspostavljeni mehanizmi, u principu, proporcionalni cilju kome se teži.

S tim u vezi, u presudi se, između ostalog, ističe da (i) glasanje članova Autoriteta u bloku sa dve trećine (2/3) glasova svih poslanika, uključuje obavezu Skupštine da ocenjuje i da osigurava da svaki kandidat za člana Autoriteta, na individualnoj osnovi, ispunjava najviše profesionalne kriterijume i kriterijume integriteta; (ii) sastav Autoriteta i nova imenovanja u pozicije koje se podvrgavaju kontroli integriteta, moraju biti u skladu sa ustavnim obavezama za rodnu ravnopravnost i zastupljenost pripadnika nevećinske zajednice; i (iii) na osnovu sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava, svako „mešanje/ograničenje“ prava na privatni život kroz procedure provere integriteta sprovedenih od strane Autoriteta mora biti striktno proporcionalno cilju kome se teži. Štaviše, u presudi se navodi da je, na osnovu predloženih ustavnih amandmana, mandat Autoriteta dve (2) godine od izbora svih članova, sa mogućnošću produženja za najviše još jednu (1) godinu, ako se za to odlučuje zakonom usvojenim sa dve trećine (2/3) glasova svih poslanika Skupštine. U presudi se pojašnjava da neusvajanje ovog zakona znači trenutni prestanak mandata Autoriteta. Konačno, u presudi se takođe ističe da je ocena Suda da predloženi ustavni amandman br. 29. ne rezultira smanjenjem osnovnih prava i sloboda predviđenih Poglavljem II Ustava, ne prejudicira ocenu ustavnosti zakona Skupštine koji se usvaja u sprovođenju pomenutog amandmana, u meri u kojoj se osporava se pred Sudom preko ovlašćenih strana u skladu sa odredbama Ustava.

(ii) dopuna/proširenje trajnih ustavnih osnova za razrešenje sudija i tužilaca

U presudi se prvo pojašnjava da na osnovu stava 4. člana 104. [Imenovanje i Razrešenje Sudija] i stava 6. člana 109. [Državno Tužilaštvo] Ustava, sudije i tužioci mogu biti razrešeni sa funkcije na osnovu (i) „kazne zbog počinjenog krivičnog dela“; ili za (ii) „neispunjavanja svojih dužnosti“ dok, na osnovu stava 2 člana 107 [Imunitet] Ustava, sudije ne uživaju imunitet i mogu biti razrešene sa funkcije kada su

namerno prekršile zakon. Štaviše, prema elaborisanjima u presudi, Zakon br.06/L-57 o disciplinskoj odgovornosti sudija i tužilaca i akti Sudskog saveta Kosova i Tužilačkog saveta Kosova dalje definišu vrste disciplinskih prekršaja sudija i tužilaca, uključujući one koje se odnose na „kršenje zakona” ili „kršenje službene dužnosti”, odgovarajuće sankcije i predlog za razrešenje dotičnog sudije ili tužioca. Predlog ustavnih amandmana br. 27 i br. 28, predlaže proširenje/dopunu ustavnog osnova „ozbiljno nepoštovanje dužnosti”, uključujući na nivou ustavne norme, i na (i) „kontinuirano ocenjivan sa nedovoljnim učinkom”; (ii) „neopravdanu imovinu”; (iii) „teške disciplinske prekršaje”; i (iv) „ugrožen integritet”.

Ocenjujući da li se gore navedenim amandmanima umanjuju osnovna prava i slobode zagarantovana Poglavljem II Ustava, presuda, između ostalog, pojašnjava da (i) za razliku od privremene kontrole integriteta sudija i tužilaca kao privremene i vanredne mere, suštinski element nezavisnosti sudske vlasti i tužilačkog sistema, jeste i princip sigurnosti koji se odnosi na mandat i nesmenjivost sa funkcije; i (ii) stalni osnovi za razrešenje sudija i tužilaca treba da omoguće preduzimanje delotvornih mera protiv onih koji narušavaju integritet pravosudnog sistema, ali da istovremeno obezbede garancije da isti obavljaju relevantne funkcije nezavisno i nepristrasno i bez uplitanja. Shodno tome, međunarodni instrumenti, uključujući Mišljenja Venecijanske komisije i Mišljenja Konsultativnog veća evropskih sudija, utvrđuju obavezu da osnovi za disciplinovanje i/ili razrešenje sudija i tužilaca moraju biti jasno definisani, uključujući i u pogledu procesnih garancija koje treba da se sprovedu. Takav princip proizilazi i iz principa pravne sigurnosti kao suštinskog dela vladavine prava, prema kojem norma mora biti u skladu sa kriterijumom „jasnoće” i „predvidljivosti”.

U gore pomenutom kontekstu, u presuda se naglašava da Ustav Republike Kosovo i relevantni važeći zakoni utvrđuju dovoljan osnov za razrešenje sudija i tužilaca. Štaviše, pitanja koja se odnose na vrednovanje radnog učinka i teške disciplinske prekršaje, na osnovu Ustava i Zakona o disciplinskoj odgovornosti sudija i tužilaca, već predstavljaju osnov za predlaganje razrešenja sudija i tužilaca. U Mišljenju o Kosovu, Venecijanska komisija je takođe preporučila da se, osim prolazne/privremene kontrole integriteta fokusirane na visoke pozicije sudskog i tužilačkog sistema, pitanjima u vezi sa integritetom drugih sudija i tužilaca Republike Kosovo, upravljaju odgovarajući saveti, kroz jačanje sprovođenja postojećih zakonskih mehanizama, ali i

kroz usvajanje/izmene na relevantne zakone. Međutim, prema elaborisanjima koji su izneti u presudi, Sud smatra da ukoliko predlagač ustavnih amandmana oceni da se takvi kriterijumi koji se odnose na „profesionalni radni učinak”, „teške disciplinske prekršaje” i „neopravdanu imovinu” sudije i/ili tužioca i potvrđeno konačnom sudskom odlukom, treba utvrditi i na nivou ustavne norme, takvo utvrđivanje je moguće jer su navedene formulacije dovoljno „jasne” i „predvidive”, te kao takve, ne rezultiraju smanjenjem osnovnih prava i sloboda zagarantovanih Poglavljem II Ustava.

U kontekstu formulacije „je dokazano da ima neopravdanu imovinu”, presuda, između ostalog, pojašnjava da (i) mehanizam prijavljivanja imovinskog stanja predstavlja jedan od mehanizama borbe protiv korupcije u javnom sektoru, uključujući za sudije i tužioce, i kao takav, isti može rezultirati razrešenjem sudija i tužilaca; (ii) na mehanizam za prijavljivanje imovine, utvrđen kroz Zakon br. 08/L-108 o prijavljivanju, poreklu i kontroli imovine i poklona, poziva se i Venecijanska komisija u svom Mišljenju o Kosovu, a na slične mehanizme se pozivaju i druga relevantna mišljenja, uključujući ona iz Konsultativnog veća evropskih sudija i tužilaca i sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava; i (iii) Krivični zakonik Republike Kosovo, predviđa krivično delo „neprijavljivanje ili lažno prijavljivanje imovine, prihoda, poklona, druge materijalne dobiti ili finansijskih obaveza”, i kazna za isto, na osnovu Ustava, rezultira predlogom za razrešenje dotičnog sudije i/ili tužioca. Ipak, u presudi se pojašnjava da nijedan od ustava država članica Evropske Unije i Saveta Evrope nema utvrđeno „neopravdanu imovinu” na nivou ustavne norme kao osnov za razrešenje sudija i/ili tužilaca.

S tim u vezi, prema pojašnjenjima iz presude, (i) iako nije sporno da neprijavljivanje i/ili lažno prijavljivanje imovinskog stanja trenutno predstavlja osnov za razrešenje sudije i/ili tužioca, i (ii) da se pojam „neopravdana imovina” razlikuje od gore navedenog krivičnog dela, u presudi se pojašnjava da, i „neopravdana imovina” koja je potvrđena konačnom sudskom odlukom, može predstavljati osnov za razrešenje sudije ili tužioca, tako što će biti podvrgnuto ustavnim garancijama koje se odnose (i) pristup pravdi, u smislu članova 32 [Pravo na Pravno Sredstvo] i 54 [Sudska Zaštita Prava] Ustava; kao i (ii) pravo na pravično i nepristrasno suđenje u smislu člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Prema razjašnjenima datim u presudi, Sud je ocenio i predloženi osnov za razrešenje sudije i/ili tužioca, koji se odnosi na formulaciju „ugrožen integritet“. U presudi se pojašnjava da su pitanja u vezi sa integritetom sudija i tužilaca pokrivena na sveobuhvatan način postojećim ustavnim i zakonskim osnovama koje mogu rezultirati njihovim razrešenjem. Međutim, u primeni standarda koji potiču iz ustavnih principa i međunarodnih instrumenata, formulaciju „ima ugrožen integritet“ kao trajni osnov za razrešenje sudije i/ili tužioca karakteriše nedostatak „jasnog“ i „predvidljivog“ definisanja. Štaviše, u balansiraju (i) principa sigurnosti mandata sudije i/ili tužioca i značaja ovog principa za nezavisnost sudskog i tužilačkog sistema, uključujući i nezavisni sud ustanovljen zakonom u skladu sa odredbama člana 31. [Pravo na Pravično i Nepristrasno Suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima; i (ii) „nejasnoće“ i „nepredvidljivosti“ predložene formulacije, uključujući u kontekstu nedostatka neophodnih procesnih garancija u vezi sa ocenjivanjem „ugroženog integriteta“, kao trajnog osnova za razrešenje sudija i tužilaca koje se predlaže na nivou ustavne norme, Sud je utvrdio da takva formulacija rezultira smanjenjem osnovnih prava i sloboda zagarantovanih Poglavljem II Ustava.

U presudi se na kraju ističe da nije sporno da su nezavisnost sudske vlasti i tužilačkog sistema suštinski principi ustavnog poretka Republike Kosovo, koji se zasniva na vrednostima vladavine prava i demokratije. Ustav Republike Kosovo utvrđuje Sudski savet Kosova i Tužilački savet Kosova kao dve nezavisne ustavne institucije, dodeljujući im nadležnost da upravljaju sudskim, odnosno tužilačkim sistemom, uključujući i pitanjima koja se odnose na disciplinske postupke za sudije i tužioce i nadležnost za predlaganje njihovog razrešenja. Ove nadležnosti Saveta obuhvataju i obavezu da postupaju sa dužnom efikasnošću u primeni važećih zakona, uključujući i Zakona o disciplinskoj odgovornosti sudija i tužilaca, i da preduzmu neophodne mere protiv svakog sudije i tužioca koji bi mogao da naruši integritet sudskog i tužilačkog sistema u Republici Kosovo. U presudi se naglašava da pravilno funkcionisanje i administriranje pravde, uključujući poverenje javnosti u ovaj sistem, odražava jedan od najbitnijih principa demokratskog društva zasnovanog na vladavini prava, princip koji je osnovna vrednost ustavnog poretka Republike Kosovo.

Presuda

KI 43/23

Podnosilac

Armend Hamiti

Zahtev za ocenu ustavnosti Presude Vrhovnog suda Kosova [AA. br. 37/22] od 18. januara 2023. godine

Ustavni Sud Republike Kosova je odlučio u vezi sa zahtevom u slučaju KI43/23, sa podnosiocem zahteva Armend Hamiti, o oceni ustavnosti Presude Vrhovnog Suda Republike Kosova [AA. nr. 37/22] od 18. januara 2023. godine u vezi sa Odlukom Tužilačkog Saveta Kosova (TSK) [KPK/ br. 1513/2022] od 29. novembra 2022. godine, podnetim pred Sudom na osnovu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava Republike Kosova.

Sud je jednoglasno utvrdio: (i) da je zahtev prihvatljiv; (ii) da je došlo do povrede stava 1. člana 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosova u vezi sa stavom 1. člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske Konvencije o Ljudskim Pravima; i (iii) da proglasi nevažećom Presudu [AA. br. 37/22] od 18. januara 2023. godine, vraćajući istu na ponovno razmatranje pred Vrhovim Sudom.

Okolnosti konkretnog slučaja odnose se na disciplinske postupke koje je pokrenuo glavni tužilac Osnovnog tužilaštva, u svojstvu nadležnog organa na osnovu važećeg zakona, protiv podnosioca zahteva, koji vrši funkciju tužioca u Odeljenju za Teška krivična dela u Osnovnom tužilaštvu u Prištini. Navedeni postupci su pokrenuti nakon što je preko portala objavljena vest sa više fotografija sa jednog sastanka podnosioca zahteva i Sh.K., osuđenog za različita krivična dela. Kao rezultat toga, na osnovu dokumentacije slučaja, TSK je osnovao Istražno veće za sprovođenje disciplinskih istraga protiv podnosioca zahteva. Sastav ovog veća je potom promenio predsedavajući TSK-a, kako bi zamenio jednog od članova veća, na osnovu toga što je isti bio na godišnjem odmoru. Podnosilac

zahteva se nakon toga obratio Agenciji za sprečavanje korupcije (ASK), od koje je tražio da proceni da li pokretanje disciplinskog postupka od strane nadređenog podnosioca zahteva, kao nadležnog organa, predstavlja sukob interesa. TSK je obustavio disciplinski postupak do donošenja odluke ASK, koja je nakon ispitivanja zahteva utvrdila da pokretanje disciplinskog postupka od strane pretpostavljenog podnosioca zahteva ne predstavlja sukob interesa.

U međuvremenu, podnosilac zahteva je zatražio od TSK-a (i) da se zameni član Istražnog veća na osnovu toga što je isti nezakonito izdat od strane nenadležnog organa, odnosno od strane predsedavajućeg TSK-a, a ne TSK-a kao kolegijalnog organa; (ii) obustavljanje disciplinskog postupka na osnovu toga što je vođen u suprotnosti sa zakonskim propisima koji su na snazi; (iii) osporio je mandat Istražnog veća na osnovu toga što je istekao zakonski rok za preduzimanje istražnih radnji; i zatražio je (iv) isključenje svih članova Istražnog veća, na osnovu toga što su svi relevantni članovi iz njegovog mesta rođenja.

Prema pojašnjenjima koja su data u presudi, (i) dana 1. novembra 2022. godine, Istražno veće je TSK-u dostavilo istražni izveštaj, prema kojem su radnje podnosioca zahteva dovele do povrede člana 6. (Disciplinski prekršaji za tužioce) Zakona br. 06/L-057 o Disciplinskoj odgovornosti sudija i tužilaca; (ii) dana 2. novembra 2022. godine, TSK je stavio u protokol odluku u vezi sa odbijanjem zahteva podnosioca zahteva za razrešenje tri (3) člana Istražnog veća, i takođe je obavezao ovo potonje da nastavi sa istragom i podnese pismeni izveštaj unutar roka koji je postavljen; sa druge strane (iii) dana 29. novembra 2022. godine, TSK je odobrio istražni izveštaj kao osnovan i kao posledicu je izrekao podnosiocu zahteva disciplinsku kaznu „Pismena javna opomena“. Ovu odluku je potvrđena i od strane Vrhovnog suda.

U svom zahtevu koji je bio upućen Sudu, podnosilac zahteva je tvrdio da su TSK i Vrhovni sud povredili njegovo ustavno pravo na pravično i nepristrasno suđenje koje je zagarantovano članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima, pošto isti nisu obrazložili svoje odluke, odnosno uopšte nisu razmatrali njegove žalbene navode, koji su se, između ostalog, odnosili (i) na pravnu nadležnost predsedavajućeg TSK-a da zameni člana Istražnog veća; (ii) zakonitost obustave disciplinskog postupka dok se slučaj bio na razmatranju u vezi sa sukobom interesa u ASK-u; (iii) sa tvrdnjom da je istekao

mandat Istražnom veću usled isteka zakonskog roka za preduzimanje istražnih radnji; kao i (iv) procesuiranje izveštaja Istražnog veća u TSK, iako ovo potonje još uvek nije donelo odluku u vezi sa zahtevom za isključenje članova ovog veća.

Da bi mogao da razmotri tvrdnje podnosioca zahteva, Sud je prvo (i) razradio opšte principe u vezi sa pravom na obrazloženu sudsku odluku, kao što je zagarantovano članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava; i (ii) zatim je primenio isto na okolnosti ovog konkretnog slučaja. U tom kontekstu i prema opštim principima i relevantnim odredbama koje su na snazi, a koje su detaljno razrađene u presudi, Sud je ocenio da Vrhovni sud u osporenoj odluci nije razmotrio suštinske zahteve koje je podnosilac zahteva izneo, a koji se odnose, između ostalog, na (i) zakonitost sastava Istražnog veća; (ii) obustavu disciplinskog postupka; kao i na (iii) odlučivanje o predmetu od strane Istražnog veća van zakonskog roka. Shodno tome, Sud je, kako bi odluka Vrhovnog suda bila u skladu sa pravom podnosioca zahteva na obrazloženu sudsku odluku, istu vratio Vrhovnom sudu na ponovno razmatranje.

U presudi se pojašnjava da se nalazi Suda u ovoj presudi odnose samo na proceduralne garancije, odnosno na pravo podnosioca zahteva na jedan nepristrasan i nezavisan sudski postupak u kontekstu obrazložene sudske odluke. Presuda ni na koji način ne prejudicira epilog daljeg sudskog postupka. Pored toga, u presudi se naglašava činjenica da je podnosilac zahteva, odnosno tužioci su pod okriljem vršenja jedne službene dužnosti, što podrazumeva i visoke odgovornosti u kontekstu sprovođenja pravde u okviru pravnog sistema Republike Kosovo. Dužnosti i ovlašćenja tužilaca obuhvataju obavezu da funkciju obavljaju nezavisno, nepristrasno, pravično i objektivno, primenjujući najviše standarde staranja, poštenog i profesionalnog ponašanja, u cilju očuvanja integriteta institucije, uključujući primenu ključnog principa u pravosuđu, odnosno obezbeđivanja jednakog tretmana pred zakonom, bez diskriminacije bilo koje vrste, uz poštovanje svih prava i sloboda građana koja su definisana u Ustavu Republike Kosova i u međunarodnim instrumentima, koji se direktno primenjuju u Republici Kosova.

Presuda

KO 103/23

Podnosilac

Regulatorni ured za energiju Republike Kosovo

Zahtev za ocenu ustavnosti presude Vrhovnog suda Republike Kosovo [Arj. br. 116/2022] od 9. marta 2023. godine

Ustavni sud Republike Kosovo odlučio je u vezi sa zahtevom u predmetu KI103/23, sa podnosiocem Regulatornim uredom za energiju Republike Kosovo, za ocenu ustavnosti presude [Arj.br.116/ 2022] od 9. marta 2023. godine Vrhovnog suda Republike Kosovo, podnet Sudu na osnovu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava Republike Kosovo.

Sud je jednoglasno utvrdio da: (i) je zahtev prihvatljiv; i (ii) Presuda [Arj.br.116/2022] od 9. marta 2023. godine Vrhovnog suda, nije u suprotnosti sa stavom 1. člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo i stavom 1. člana 6 (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Okolnosti konkretnog slučaja se odnose na tužbu Ombudsmana (i) za poništenje kao nezakonite Odluke od 6. februara 2012. godine Regulatornog ureda za energiju „za smanjenje gubitaka distribucije električne energije”; kao i (ii) zahtev za nadoknadu potrošačima kojima se fakturiše potrošnja električne energije u četiri (4) opštine na severu Republike Kosovo“. Ombudsman je pred redovnim sudovima tvrdio, između ostalog, da (i) fakturisanje električne energije potrošene u četiri (4) severne opštine Republike Kosovo drugim potrošačima koji žive u drugim opštinama Republike Kosovo, predstavlja kršenje Zakona br.05/L-084 o Regulatornom ureda i Zakona br.05/L-085 o električnoj energiji; i (ii) ova praksa fakturisanja predstavlja povredu prava na imovinu

zagarantovanog članom 46 [Zaštita imovine] Ustava i povredu prava na jednakost pred zakonom zagarantovanog članom 24 [Jednakost pred zakonom] Ustava.

Nakon ocenjivanja navoda Ombudsmana, Osnovni sud je poništio kao nezakonito navedeno rešenje Regulatornog ureda za energiju i naložio vraćanje fakturisanog iznosa, odnosno naknadu štete potrošačima kojima je fakturisana utrošena električna energija u četiri (4) severne opštine Republike Kosovo za period od 06. februara 2012. do 20. oktobra 2017. godine, u iznosu od četrdeset miliona osamsto pedeset pet hiljada četiri stotine osamdeset evra (40.855.480,00 evra). Nalaz Osnovnog suda potvrdili su Apelacioni i Vrhovni sud. Prema redovnim sudovima, u suštini i između ostalog, uprkos činjenici da je Regulatorni ured za energiju nadležan u pogledu rukovanja regulatornim parametrima i fakturisanjem troškova izgubljene električne energije u prenosnom i distributivnom sistemu, fakturisanje gubitaka pričinjenih u četiri (4) severne opštine Republike Kosovo drugim potrošačima Republike Kosovo, rezultiralo je nejednakim tretmanom građana, suprotno odredbama člana 55 [Ograničenje prava i osnovnih sloboda] Ustava i Zakonu br.05/L-021 o zaštiti od diskriminacije, jer nije postojala legitimna svrha i proporcionalnost između upotrebljenih sredstava i nameravane svrhe.

Podnosilac zahteva, odnosno Regulatorni ured za energiju, pred Sudom je osporio donošenje odluka redovnih sudova, tvrdeći da su iste donete uz povredu prava zagarantovanih članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima, kao rezultat (i) očigledno pogrešne primene zakona; kao i (ii) nedostatku obrazloženja sudske odluke.

ureda za energetiku, Sud je prvo razradio opšta načela svoje sudske prakse i principe Evropskog suda za ljudska prava, u pogledu (i) očigledno pogrešnog tumačenja zakona; i (ii) prava na obrazloženu sudsku odluku, kao što je zagarantovano članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima, i zatim (ii) primenio isto na okolnosti konkretnog slučaja. Prema pojašnjenjima datim u Presudi, redovni sudovi su uzeli u obzir i ocenili suštinske tvrdnje podnosioca zahteva i pozivajući se na ustavne odredbe i odredbe zakona na snazi, uključujući (i) članove 4 (Prava potrošača) i 12 (Fakture) Zakona br.04/L-121 o zaštiti potrošača, koji garantuju osnovna prava potrošača, uključujući pravo

na zaštitu ekonomskih interesa potrošača i pravo na zaštitu imovine, kao i (ii)) član 194 (Opšta pravila) Zakona br.04/L-077 o obligacionim odnosima u pogledu neosnovanog obogaćenja i obaveze podnosioca zahteva da vrši naknadu štete potrošačima kojima je obračunat trošak električne energije u četiri (4) opštine Republike Kosovo, u periodu od 6. februara 2012. do 20. oktobra 2017. godine, utvrdili su da takva praksa fakturisanja nije zakonom dozvoljena i da se sastoji u nejednakom tretmanu građana tih četiri (4) opština u odnosu na građane u ostatak Republike Kosovo

U nastavku, u vezi sa nadovezivanjem navoda Regulatornog ureda za energiju sa nalazima Suda u presudi KO93/21, sa podnosiocima Blerta Kodra-Deliu i 12 drugih poslanika, u presudi je pojašnjeno da se ovaj predmet suštinski razlikuje od okolnosti konkretnog slučaja, između ostalog i zbog toga što je u predmetu KO93/21 Sud ocenio ustavnost Preporuka [br. 08-R-01] od 6. maja 2021. godine Skupštine Republike Kosovo, prema kojima (i) KOSTT je ovlašćen da pokrije preusmeravanje električne energije u četiri (4) opštine Republike Kosovo, koristeći prihode iz sopstvenog budžeta, sredstva koja će biti nadoknađena „od dividendi ili bilo koji drugi mogući mehanizam“; i (ii) Vlada Kosova je bila u obavezi da u roku od šest (6) meseci obezbedi ceo proces uvođenja u sistem fakturisanja, u skladu sa pravilima i zakonima na snazi, u saradnji sa odgovornim stranama, za fakturisanje potrošača u četiri (4) relevantne opštine za električnu energiju. Prema pojašnjenjima datim u presudi KO93/21, Sud je utvrdio da osporeni akt Skupštine nije u suprotnosti sa relevantnim odredbama Ustava, između ostalog i zbog toga što je razlika u tretmanu potrošača električne energije po osnovu mesta prebivališta, (i) težio legitimnom cilju sprovođenja sporazuma o priključenju ENTSO-E, odnosno Evropskoj mreži operatora prenosnog sistema za električnu energiju; i (ii) bio je privremene prirode. Uzimajući u obzir zakonske odredbe, legitimnu svrhu i privremenost osporenog skupštinskog akta, uključujući i obavezu Vlade da se bavi pitanjima u vezi sa relevantnim sistemom fakturisanja, Sud je ocenio da je isti srazmeran svrsi kojoj teži.

Shodno tome, Sud je, primenjujući kriterijume i načela elaborisane u vezi sa obrazloženom sudskom odlukom, a posebno na osnovu tumačenja datog kroz presude redovnih sudova osporavanih pred Sudom, našao da su se isti bavili i odgovorili na sve bitne tvrdnje podnosioca zahteva iznesene u odgovoru na tužbu, odnosno žalbu, kao i zahtevom za vanredno

preispitivanje sudske odluke, te utvrdio da osporena presuda Vrhovnog suda nije u suprotnosti sa osporenim odredbama Ustava Republike Kosovo.

**ESLJP – važne odluke
(1. januar – 30. jun 2024. godine)**

*** Krivična osuda podnosioca predstavke za javnu klevetu nakon tvrdnji o psihičkom i seksualnom uznemiravanju povredila je član 10. Konvencije (18/01/2024)**

U svojoj presudi Veća u predmetu **Allée protiv Francuske** (predstavka br. 20725/20), Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je došlo do: **povrede člana 10 (sloboda izražavanja)** Evropske konvencije o ljudskim pravima. Predmet se odnosio na krivičnu osudu podnositeljke predstavke za javnu klevetu nakon njenih navoda o uznemiravanju i seksualnom napadu protiv višeg rukovodioca neprofitnog udruženja u kojem je radila. Tvrdnje su poslate elektronskom poštom šestorici ljudi iz udruženja i van njega. Sud je naglasio potrebu, prema članu 10, da se pruži odgovarajuća zaštita pojedincima koji tvrde da su bili izloženi psihičkom ili seksualnom uznemiravanju. U ovom slučaju, Sud je smatrao da je odbijanje domaćih sudova da prilagode koncept dovoljne činjenične osnove i kriterijume za procenu dobre vere okolnostima slučaja stavilo preterani teret dokazivanja na podnositeljku predstavke, zahtevajući od nje da pruži dokaze o delima koje je želela da prijavi. Sud je takođe primetio da je imejl, koji je podnositeljka predstavke poslala šestorici ljudi od kojih je samo jedna bila spoljna strana, imao samo mali uticaj na reputaciju njenog navodnog uznemiravača.

Na kraju, iako se novčana kazna izrečena podnositeljki predstavke ne može opisati kao posebno teška, ona je ipak osuđena za krivično delo. Po svojoj prirodi, takva osuda je imala zastrašujući efekat, što bi moglo obeshrabrili ljude da prijave tako ozbiljne radnje kao što su one koje, po njihovom mišljenju, predstavljaju mentalno ili seksualno uznemiravanje, ili čak seksualni napad. Sud je zaključio da nije postojao razuman odnos proporcionalnosti između ograničenja prava podnositeljke predstavke na slobodu izražavanja i legitimnog cilja kojem se težilo, i smatra da je stoga došlo do povrede člana 10. Konvencije.

*** Otkrivanje identiteta i medicinskih podataka prostitutki sa dijagnozom HIV-a predstavljalo je povredu njihovog prava na privatni život (23/01/2024)**

Predmet **O.G. i drugi protiv Grčke** (predstavke br. 71555/12 i 48256/13) se odnosio na objavljivanje, odlukom domaćih vlasti, medicinskih podataka o prostitutkama koje su bile dijagnostikovane kao HIV pozitivne, i medijsko izveštavanje o njima. To se

takođe odnosilo na okolnosti u kojima su morale da se podvrgnu testu krvi. U svojoj presudi Veća u ovom predmetu Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je došlo do dve povrede: **povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog života)** Evropske konvencije o ljudskim pravima, u odnosu na dve podnositeljke predstavke, zbog testova krvi koje su morale da urade. Sud je smatrao da su uzorci krvi koji su nametnuti za dve podnositeljke predstavke predstavljali mešanje u njihov privatni život i primetio da to nije bilo u skladu sa zakonom u smislu člana 8. Konvencije, s obzirom na to da su odredbe predmetnog domaćeg zakona trebalo da budu predvidljive u pogledu njihovih efekata za podnositeljke predstavke. Sud je posebno primetio da nijedna od odredbi koje je citirala Vlada nije mogla da opravda medicinsku intervenciju, bilo da su je izvršili policajci ili lekari, kao što je ona nametnuta dotičnim podnositeljicama predstavke.

- **povreda člana 8 (pravo na poštovanje privatnog života)** Evropske konvencije u odnosu na četiri podnositeljke predstavke, zbog objavljivanja njihovih podataka. Sud je smatrao da je objavljivanje podataka za četiri podnositeljke predstavke predstavljalo nesrazmerno mešanje u njihovo pravo na poštovanje privatnog života. Imena i fotografije ovih podnositeljki predstavke i informacije da su HIV pozitivni preuzete su na sajtu policijske uprave i objavljene u medijima, a tužilac nije pokušao da utvrdi da li su se druge mere koje bi mogle da obezbede manju medijsku eksponiranost podnositeljki zahteva, mogle preduzeti u njihovim slučajevima. Na kraju, Sud je odlučio da obriše delove predavki sa svoje liste koje su se odnosile na pet podnositeljki predstavke, od kojih su četiri umrle. Sud je takođe odbacio žalbe određenih podnositeljki predstavke, kao neblagovremene, ili zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

*** Sankcija izrečena sudiji za objave na Fejsbuku o pitanjima od javnog interesa povredila je njegovu slobodu izražavanja (20/02/2024)**

U svojoj presudi Veća u predmetu **Danilet protiv Rumunije** (predstavka br. 16915/21), Evropski sud za ljudska prava je većinom glasova (četiri glasa za i tri protiv) utvrdio da je došlo do: **povrede člana 10 (sloboda izražavanja)** Evropske konvencije o ljudskim pravima. Predmet se odnosio na disciplinsku kaznu koju je sudiji izrekla Nacionalna komisija za pravosuđe i pravnu službu zbog postavljanja dve poruke na svom Fejsbuk nalogu. Sud je utvrdio da domaći sudovi nisu posvetili dužnu pažnju nekoliko važnih faktora, posebno u vezi sa širim kontekstom u

kojem su date izjave podnosioca predstavke, njegovim učešćem u debati o pitanjima od javnog interesa, pitanjem da li su izraženi vrednosni sudovi bili dovoljno zasnovani na činjenicama i, na kraju, na potencijalno zastrašujućim efektima sankcije. Pored toga, postojanje napada na dostojanstvo i čast sudijske profesije nije dovoljno dokazano. U svojim odlukama, nacionalni sudovi nisu slobodi izražavanja podnosioca predstavke dodelili težinu i značaj kojoj takva sloboda pripada u smislu sudske prakse Suda, iako je korišćeno sredstvo komunikacije (naime javno dostupan Facebook nalog) koje bi moglo pokrenuti legitimna pitanja u vezi sa poštovanjem obaveza sudija. Shodno tome, rumunski sudovi nisu dali relevantne i dovoljne razloge da opravdaju navodno mešanje u pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja. Pored toga, Sud je smatrao da član 8. Konvencije nije primenljiv u ovom slučaju i jednoglasno je proglasio žalbu po tom delu neprihvatljivom.

*** Otpuštanje bankarskog službenika zbog e-pošte u kojoj kritikuje nedostatke kompanije povredilo je njegovu slobodu izražavanja (20/02/2024)**

U svojoj presudi Veća u predmetu **Dede protiv Turske** (predstavka br. 48340/20), Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je došlo do: **povrede člana 10 (sloboda izražavanja)** Evropske konvencije o ljudskim pravima. Predmet se odnosio na otpuštanje zaposlenog u banci jer je poslao e-mail osoblju odeljenja za ljudske resurse njegove kompanije u kojem je kritikovao metode upravljanja višeg izvršnog direktora. Poslodavac je smatrao da je mejl prouzrokovao smetnju koja je narušila mir i red na radnom mestu. Sud je utvrdio da nacionalni sudovi – kojima je podnosilac predstavke podneo tužbu za nezakonito otpuštanje na osnovu slobode izražavanja – nisu sproveli dovoljno detaljno ispitivanje sadržaja predmetne elektronske pošte, u kojoj je podnosilac predstavke kritikovao navodne nedostatke u poslovanju kompanije. Posebno, nisu pokušali da utvrde da li je imejl podnosioca predstavke stvorio smetnje na radnom mestu ili je imao negativan uticaj na poslodavca. Sud je s tim u vezi primetio da su kritike sadržane u mejlu podnosioca predstavke bile od interesa za dotičnu kompaniju i da su bile interno poslate maloj grupi primalaca unutar kompanije. Dalje je primetio da su domaći sudovi potvrdili odluku poslodavca da izrekne najtežu sankciju zaposlenom, ne razmatrajući mogućnost primene blaže kazne. Utvrdio je da nacionalni organi nisu ubedljivo pokazali u svom obrazloženju da je – odbijajući tvrdnju podnosioca predstavke o nezakonitom otpuštanju – postignuta

pravična ravnoteža između njegove slobode izražavanja i prava njegovog poslodavca da zaštiti legitimne interese kompanije.

*** Sud je proglasio neprihvatljivim predstavke podnete protiv Portugalije i 32 druge države po pitanju klimatskih promena (09/04/2024)**

U svojoj odluci u predmetu **Duarte Agostinho i drugi protiv Portugalije i 32 drugih** (predstavka br. 39371/20), Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno proglasio predstavku neprihvatljivom. Podnosioci predstavke, šest mladih portugalskih državljana, žalili su se na postojeće i ozbiljne buduće uticaje klimatskih promena. Naveli su da Portugalija već doživljava niz uticaja klimatskih promena, uključujući povećanje srednjih temperatura i ekstremne vrućine, što je bio glavni pokretač šumskih požara. Oni su se zasnivali na različitim članovima Konvencije, međunarodne instrumente kao što su Pariski sporazum iz 2015. i Konvenciju UN o pravima deteta, i opšte izveštaje i nalaze stručnjaka u vezi sa štetom izazvanom klimatskim promenama. Prema mišljenju podnosilaca predstavke, Portugalija i 32 druge tužene države snosile su odgovornost za predmetnu situaciju. Oni su naveli da su trenutno izloženi riziku od štete od klimatskih promena i da se rizik značajno povećava tokom njihovog života. Oni su tvrdili da je njihova generacija posebno pogođena klimatskim promenama i da je, s obzirom na njihovu starost, mešanje u njihova prava bilo izraženije nego u slučaju prethodnih generacija. Što se tiče eksteritorijalne jurisdikcije tuženih država osim Portugalije, Sud je utvrdio da u Konvenciji nema osnova za proširenje, putem sudske tumačenja, njihove eksteritorijalne jurisdikcije na način koji su tražili podnosioci predstavke. Iz toga je sledilo da je teritorijalna nadležnost uspostavljena u odnosu na Portugaliju, dok se jurisdikcija nije mogla uspostaviti u odnosu na druge tužene države. Žalba podnosilaca predstavke protiv drugih tuženih država je stoga morala biti proglašena neprihvatljivom u skladu sa članom 35. stavovi 3. i 4. Konvencije. Imajući u vidu činjenicu da podnosioci predstavke nisu tražili nikakav pravni put u Portugaliji u vezi sa svojim žalbama, žalba podnosilaca predstavke protiv Portugalije je takođe bila neprihvatljiva zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

*** Višestruke povrede u slučaju koji je Gruzija pokrenula protiv Rusije u vezi sa putarinom za ljudska prava prouzrokovana očvršćavanjem graničnih linija nakon sukoba 2008 (09/04/2024)**

U svojoj presudi Veća u predmetu **Gruzija protiv Rusije (IV)** (*predstavka br. 39611/18*), Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je bilo: povrede članova 2 (pravo na život), 3 (zabrana neljudskog ili ponižavajućeg postupanja), 5 stav 1 (pravo na slobodu i sigurnost) i 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života), članova 1 (zaštita imovine) i 2 (pravo na obrazovanje) Protokola br. 1 i člana 2 Protokola br. 4 (sloboda kretanja) Evropske konvencije o ljudskim pravima. Oružani sukob između Gruzije i Rusije u avgustu 2008. doveo je do procesa koji je započeo 2009. i poznat je kao „borderizacija“, blokirajući ljude da slobodno pređu administrativne granične linije između teritorije pod kontrolom Gruzije i otopljenih gruzijskih regiona Abhazije koje podržava Rusija i Južna Osetija. Situacija je nazvana „jednom od najbolnijih nasleđa gruzijsko-ruskog sukoba u avgustu 2008.“ 2. Gruzijaska vlada je posebno navela da su ljudi ubijeni dok su pokušavali da uđu ili izađu iz Abhazije ili Južne Osetije, dok su drugi uhapšeni, pritvoreni i/ili maltretirani zbog „ilegalnog prelaska“ administrativnih graničnih linija. Ljudima je oduzeta zemlja koju su koristili za poljoprivredu, porodice su bile razdvojene, a deca su bila primorana da biraju između učenja na ruskom jeziku ili dugih i opasnih putovanja na teritoriju pod kontrolom Gruzije da bi pohađala školu. Sud je utvrdio da je imao dovoljno dokaza, posebno spiskove žrtava, svedočenja, medijske izveštaje i međunarodni materijal, da zaključi van razumne sumnje da navodni incidenti nisu bili izolovani i da su bili dovoljno brojni i međusobno povezani da predstavljaju obrazac ili sistem povreda. Štaviše, očigledan nedostatak efikasne istrage incidenata i opšta primena mera na sve dotične ljude su dokazali da su takve prakse zvanično tolerisale ruske vlasti.

*** Povreda Evropske konvencije zbog nesprovođenja dovoljnih mera za borbu protiv klimatskih promena (09/04/2024)**

U svojoj presudi Velikog veća u predmetu **Verein Klima Seniorinnen Schweiz i drugi protiv Švajcarske** (*predstavka br. 53600/20*), Evropski sud za ljudska prava je utvrdio većinom od šesnaest glasova prema jedan da je došlo do: **povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života)** Evropske konvencije o ljudskim pravima; i, jednoglasno, da je došlo do: **povrede člana 6 stav 1 (pristup sudu)**. Predmet se odnosio na žalbu četiri žene i švajcarskog udruženja Verein Klima Seniorinnen Schweiz, čiji su članovi sve starije žene zabrinute zbog posledica globalnog zagrevanja na njihove životne uslove i zdravlje. One smatraju da švajcarske vlasti ne preduzimaju dovoljne mere,

uprkos svojim obavezama prema Konvenciji, da ublaže efekte klimatskih promena. Sud je utvrdio da član 8. Konvencije obuhvata pravo na efektivnu zaštitu državnih organa od ozbiljnih štetnih efekata klimatskih promena na živote, zdravlje, blagostanje i kvalitet života. Međutim, Sud je utvrdio da četiri pojedinačna podnosioca predstavke nisu ispunili kriterijume statusa žrtve prema članu 34. Konvencije i proglasio je njihove žalbe neprihvatljivim. Udruženje podnosilac predstavke, nasuprot tome, imalo je pravo (*locus standi*) da uloži žalbu u vezi sa pretnjama koje proizilaze iz klimatskih promena u tuženoj državi u ime onih pojedinaca koji bi mogli tvrditi da su izloženi specifičnim pretnjama ili štetnim posledicama klimatskih promena na njihov život, zdravlje, blagostanje i kvalitet života kako je zaštićeno Konvencijom. Sud je utvrdio da Švajcarska Konfederacija nije ispunila svoje obaveze („pozitivne obaveze“) prema Konvenciji o klimatskim promenama. Bilo je kritičnih praznina u procesu uspostavljanja relevantnog domaćeg regulatornog okvira, uključujući propust švajcarskih vlasti da kvantifikuju, kroz budžet za ugljenik ili na drugi način, nacionalna ograničenja emisije gasova staklene bašte (GHG). Švajcarska takođe nije uspeła da ispuni svoje prethodne ciljeve smanjenja emisije GHG. Priznajući da nacionalne vlasti uživaju široko diskreciono pravo u vezi sa sprovođenjem zakona i mera, Sud je na osnovu materijala zaključio da švajcarske vlasti nisu delovale na vreme i na odgovarajući način da osmisle, razviju i primene relevantno zakonodavstvo i mere u ovom slučaju. Pored toga, Sud je utvrdio da se član 6. stav 1. Konvencije primenjuje na žalbu udruženja podnosioca predstavke u vezi sa efikasnom primenom mera ublažavanja po postojećem domaćem zakonu. Sud je smatrao da švajcarski sudovi nisu dali ubedljive razloge zašto su smatrali da nije potrebno razmotriti meritom žalbe udruženja podnosioca predstavke. Oni su propustili da uzmu u obzir ubedljive naučne dokaze o klimatskim promenama i nisu ozbiljno shvatili žalbe.

*** Evropski sud je odbio, kao neprihvatljivo, žalbu poznate ruske pevačice o zabrani ulaska u Litvaniju (18/04/2024)**

U svojoj odluci u predmetu **Kirkorov protiv Litvanije** (*predstavka br. 12174/22*), Evropski sud za ljudska prava je većinom glasova proglasio predstavku neprihvatljivom. Predmet se odnosio na zabranu podnosiocu predstavke, popularnom pevaču i muzičkom producentu u Rusiji, da uđe u Litvaniju, jer se smatrao pretnjom po nacionalnu bezbednost. Litvanske vlasti su posebno utvrdile da je on bio oruđe ruske propagande u državama bivšeg SSSR-a i da je, redovnim koncertima na Krimu, podržavao politiku

agresije ruske države. Sve u svemu, Sud je utvrdio da procena litvanskih vlasti, koja je bila zasnovana na izjavama i ponašanju podnosioca predstavke, nije bila proizvoljna ili bez osnova. Podnosilac predstavke je posebno otvoreno izjavio da podržava ruske akcije na poluostrvu Krim i nazivao se „predstavnikom Vladimira Putina na sceni“. Štaviše, sudovi su odmerili interese nacionalne bezbednosti i javnog reda u odnosu na postupke podnosioca predstavke i zabranu koja mu je nametnuta i nisu utvrdili da je ona nesrazmerna. Sud je takođe istakao da su nacionalni sudovi, Seimas (litvanski parlament) i Evropski parlament svi priznali potrebu za razotkrivanjem ruskih dezinformacija i propagandnog rata.

*** Hapšenje i istražni pritvor sudije UN uprkos njegovom diplomatskom imunitetu, usred pokušaja vojnog udara u Turskoj 2016 (23/04/2024)**

U svojoj presudi Veća u predmetu Aydın **Sefa Akay protiv Turske** (*predstavka br. 59/17*), Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je došlo do: **povrede člana 5 stav 1 (pravo na slobodu i sigurnost)** Evropske konvencije o ljudskim pravima, i **povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog života i doma)** Evropske konvencije. Slučaj se odnosio na hapšenje sudije UN-a i istražni pritvor, kao i pretres njegove kuće i ličnosti, nakon pokušaja vojnog udara u Turskoj 2016. godine, uprkos njegovom diplomatskom imunitetu. On je radio na daljinu, tj. iz svog doma u Istanbulu, za Međunarodni rezidualni mehanizam Ujedinjenih nacija za krivične sudove („Mehanizam krivičnih sudova UN“) kada je uhapšen. Sud nije bio ubeđen u tumačenje međunarodnog prava domaćih sudova kada su odbili njegov zahtev za diplomatski imunitet. Takođe je utvrđeno da je g. Akay izgleda imao pravo na puni diplomatski imunitet, uključujući nepovredivost njegove ličnosti i privatnog prebivališta i da je bio zaštićen od bilo kakvog oblika hapšenja ili pritvora prema međunarodnom pravu. Stoga su njegovo hapšenje, pritvor, pretres njegove kuće i ličnosti bili nezakoniti.

Štaviše, sudovi su tek nakon više od osam meseci prvo razmotrili pitanje diplomatskog imuniteta podnosioca predstavke, učinivši beskorisnom bilo kakvu zaštitu koju je g. Akay imao kao međunarodni sudija, a nisu ga uopšte ispitivali u vezi sa pretresom njegove kuće i ličnosti.

*** Pravilo o tajnosti informacija o usvojenju je povredilo Konvenciju (14/05/2024)**

U svojoj presudi Veća u predmetu **Mitrevska protiv Severne Makedonije** (*predstavka br. 20949/21*),

Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je došlo do: **povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života)** Evropske konvencije o ljudskim pravima. Predmet se odnosio na pristup informacijama o usvojenju. Gospođa Mitrevska, koja je usvojena kao dete, želela je da sazna više o svojoj biološkoj porodici, uključujući njihovu istoriju bolesti. Sud je priznao osetljivost ovog pitanja i nije potcenio uticaj koji bi obelodanjivanje informacija o usvojenju moglo da ima na sve zainteresovane. Međutim, utvrdilo je da su vlasti odbile zahtev gđe. Mitrevske za informacije o njenom poreklu samo se oslanjajući na relevantni nacionalni zakon, koji sva usvajanja kategoriše kao „službenu tajnu“, bez ravnoteže između konkurentskih interesa. Ta vežba balansiranja trebalo je da uključi odmeravanje interesa usvojenog deteta da sazna informacije od centralnog značaja za njegov ili njen lični život u odnosu na opšti interes, odnosno očekivanje bioloških majki da informacije o njima neće biti otkrivene.

*** Vrhovni sud Republike Moldavije nije uspostavio pravičnu ravnotežu u predmetu koji se tiče slobode izražavanja i prava javne ličnosti na ugled (14/05/2024)**

U svojoj presudi Veća u predmetu **Oleg Balan protiv Republike Moldavije** (*predstavka br. 25259/20*), Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je došlo do: **povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života)** Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Predmet se odnosio na objavljivanje dokumenta g. Usatija, lidera opozicione stranke, na svojoj Fejsbuk stranici, za koji je tvrdio da ga je napisala Moldavska bezbednosno-informativna služba i upućena predsedniku. U dokumentu je g. Balan, tadašnji ministar unutrašnjih poslova, optužen za kriminalne aktivnosti. Iako je Bezbednosno-informativna služba javno izjavila da nikada nije poslala takav dokument, a iz kabineta predsednika su potvrdili da ga nisu dobili, Vrhovni sud je odbacio tužbe g. Balana protiv g. Usatija, utvrdivši da lider opozicione stranke ima pravo na zaštitu slobode izražavanja i prema nacionalnom zakonu i prema Konvenciji.

Sud je primetio da je Vrhovni sud odlučio da primeni pretpostavku dobre vere koja se primenjuje na istraživačke novinare. Propustio je da izvrši sopstvenu pažljivu analizu elemenata spisa predmeta u pogledu zaštite prava g. Balana na ugled. Stoga, Sud nije bio ubeđen da je Vrhovni sud uspostavio pravičnu ravnotežu između suprotstavljenih prava obuhvaćenih Evropskom konvencijom.

*** Italijanski zakon mora predvideti sudsku reviziju mera prisluškivanja telefona koje utiču na pojedince koji nisu stranke u krivičnom postupku (23/05/2024)**

U presudi Veća u predmetu **Conrada protiv Italije** (br. 4) (*predstavka br. 2507/19*), koja se odnosila na zakonitost presretanja telefonskih razgovora podnosioca predstavke i pretresa njegove kuće i druge imovine (naložene mere u kontekstu postupka za ubistvo u koji podnosilac predstavke nije bio direktno uključen), Evropski sud za ljudska prava je došao do sledećih nalaza. Većinom, Sud je proglasio žalbu podnosioca predstavke u vezi sa pretresom njegovog doma neprihvatljivom zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Konstatovao je da podnosilac predstavke nije tražio da domaći sudovi preispitaju tu meru – kako je to predviđeno članovima 257. i 324. Zakonika o krivičnom postupku – pre nego što je podneo svoju predstavku Sudu. Sud je jednoglasno utvrdio da je došlo do povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog života i prepiske) Evropske konvencije o ljudskim pravima u pogledu presretanja i transkripcije telefonskih komunikacija podnosioca predstavke. Utvrdio je da italijanski zakon ne pruža adekvatne i efikasne garancije protiv zlostavljanja pojedincima koji su bili podvrgnuti merama presretanja, ali koji, pošto nisu osumnjičeni ili optuženi za umešanost u krivično delo, nisu bili stranke u postupku. Konkretno, te osobe nisu bile u mogućnosti da se obrate sudskom organu za efektivno preispitivanje zakonitosti i neophodnosti mere i da dobiju odgovarajuću naknadu, prema potrebi.

*** Nepristrasnost domaćeg suda je povredila prava novinara osuđenih za klevetu (04/06/2024)**

Predmet **Bosev protiv Bugarske** (*predstavka br. 62199/19*), odnosio se na osude novinara za klevetu visokog vladinog zvaničnika i, tačnije, sumnje u nepristrasnost jednog od sudija koji je doneo odluku o optužbama protiv njega u žalbenom postupku.

U svojoj presudi Veća u ovom predmetu, Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je došlo do dve povrede Evropske konvencije o ljudskim pravima:

- **povrede člana 6 § 1 (pravo na pravično suđenje)** Konvencije, i
- **povrede člana 10 (sloboda izražavanja)** Konvencije.

Sud je primetio da je nekoliko godina pre ovog slučaja g. Bosev, u svojstvu novinara, napisao i objavio članke u kojima je dovodio u pitanje profesionalizam i integritet sudije koji je bio član veća koje je kasnije donelo odluku o njegovoj osudi u žalbenom postupku. Zauzeo je stav da je g. Bosev shodno tome mogao

gajiti objektivne i razumne sumnje u nepristrasnost dotičnog sudije, za kojeg je tražio da se povuče iz predmeta. Međutim, njegov zahtev je trajno odbacilo veće u čijem je sastavu bio dotični sudija i odluku je referentu izdiktirao baš taj sudija tokom rasprave. Sud, na kraju, primećuje da na osudu izrečenu po žalbi ne postoji pravna žalba. Shodno tome, Sud je smatrao da žalbeni sud nije predstavljao „nepristrasan sud“ i da način na koji je sankcija izrečena g. Bosevu u ovom slučaju nije obezbedila jednu od suštinskih garancija pravičnog suđenja. Dalje je smatrao da ograničenje prava podnosioca predstavke na slobodu izražavanja nije bilo praćeno delotvornim i adekvatnim merama zaštite od proizvoljnosti.

*** Odluka o razrešenju poslanika sa funkcije zbog sukoba interesa nije bila proizvoljna ili očigledno nerazumna (11/06/2024)**

U svojoj presudi Veća u predmetu **Kokëdhima protiv Albanije** (*predstavka br. 55159/16*), Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da: **nije došlo do povrede člana 3 Protokola br. 1 (pravo na slobodne izbore)** Evropske konvencije o ljudskim pravima. Predmet se ticao odluke da se g. Kokëdhima udalji sa funkcije poslanika u parlamentu zbog sukoba interesa sa njegovim vlasništvom nad kompanijom koja je primala prihod iz javnih izvora. Ustavni sud je posebno osporavao činjenicu da je g. Kokëdhima prodao akcije u svojoj kompaniji tek više od šest meseci nakon svog izbora. Sud nije mogao naći ništa proizvoljno ili očigledno nerazumno u tom pristupu. Štaviše, g. Kokëdhima je morao da zna za važeće zakone i praksu u svom slučaju i stoga je mogao da predvidi da bi nastavak ostvarivanja koristi od prihoda ostvarenih od ugovora sa javnim vlastima u svojoj novoj ulozi poslanika predstavljao sukob interesa.

*** Višestruke povrede u slučaju koji je Ukrajina pokrenula protiv Rusije u vezi sa Krimom (25/06/2024)**

Predmet **Ukrajina protiv Rusije** (re Krim) (*predstavke br. 20958/14 i 38334/18*) ticao se navoda Ukrajine o obrascu („administrativnoj praksi“) povreda Evropske konvencije o ljudskim pravima od strane Ruske Federacije na Krimu počevši od februara 2014. Takođe se ticao navoda o obrascu progona Ukrajinaca zbog njihovog političkog stava i/ili proukrajinske aktivnosti („ukrajinski politički zatvorenici“) koji su se dešavali pretežno na Krimu, ali i u drugim delovima Ukrajine ili u Ruskoj Federaciji od početka 2014. Ukrajinska vlada je tvrdila da su te povrede ljudskih prava bile deo kampanje represije, koja je posebno uključivala

nestanke; zlostavljanje; protivzakonito lišenje slobode; nemogućnost odustajanja od ruskog državljanstva; gušenje ukrajinskih medija i ukrajinskog jezika u školama; istražni zatvor u prenaseljenim uslovima; krivično gonjenje i osuda po izmišljenim optužbama bez pravičnog suđenja u znak odmazde za bilo koji proukrajinski stav; i, transferi sa Krima u zatvore u Rusiji.

U svojoj presudi Velikog veća u predmetu, Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je bilo: povrede članova 2 (pravo na život), 3 (zabrana neljudskog ili ponižavajućeg postupanja), 5 (pravo na slobodu i sigurnost), 6 (pravo na pravično suđenje), 7 (nema kazne bez zakona), 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života), 9 (sloboda veroispovesti), 10 (sloboda izražavanja), 11 (sloboda okupljanja), 14 (zabrana diskriminacije) i 18 (granice korišćenja ograničenja prava) Evropske konvencije o ljudskim pravima i člana 1 Protokola br. 1 (zaštita imovine), člana 2 Protokola br. 1 (pravo na obrazovanje) i člana 2. Protokola br. 4 (sloboda kretanja) uz Evropsku konvenciju.

Takođe je jednoglasno utvrdio da Ruska Federacija nije ispunila svoje obaveze prema članu 38 (obaveza da obezbedi neophodne objekte za ispitivanje slučaja) Konvencije. Konačno, Sud je jednoglasno utvrdio, na osnovu člana 46 (obaveznost i izvršenje presuda), da Rusija mora da preduzme mere što je pre moguće za bezbedan povratak relevantnih zatvorenika prebačenih sa Krima u kaznene objekte koji se nalaze na teritoriji Ruske Federacije.

Sud je smatrao da je imao dovoljno dokaza – posebno izveštaja međuvladinih i nevladinih organizacija, potkrepljenih svedočenjem svedoka i drugim materijalom – da zaključi van razumne sumnje da su incidenti bili dovoljno brojni i međusobno povezani da predstavljaju obrazac ili sistem povreda. Štaviše, očigledan nedostatak efikasne istrage incidenata i/ili opšta primena mera na sve dotične ljude, između ostalog, dokazao je da su takve prakse zvanično tolerisale ruske vlasti. Naglasilo je da su se takve prakse dešavale u kontekstu pune primene ruskog zakona na Krimu. Ta situacija je bila u suprotnosti sa međunarodnim humanitarnim pravom (MHP) koje je predviđalo da postoji obaveza poštovanja zakona koji su već bili na snazi na okupiranoj teritoriji, što bi u ovom slučaju bio već postojeći ukrajinski zakon.

Potvrđujući da je međunarodno humanitarno pravo trebalo da bude uzeto u obzir u svojoj proceni slučaja, utvrdio je da je Rusija proširila primenu svog zakona na Krim, kršeći Konvenciju. Konačno, utvrdio je da je postojao obrazac uzvratnog krivičnog gonjenja i zloupotrebe krivičnog zakona i opšteg obračuna sa

političkom opozicijom ruskoj politici na Krimu, koju su razvili i javno promovisali istaknuti predstavnici ruskih vlasti.

(Za više detalja posetite sajt Evropskog suda za ljudska prava: www.echr.coe.int)

INFORMACIJE O USTAVNOM SUDU

Zgrada Ustavnog suda:

Ustavni sud Republike Kosovo, od svoje funkcionalizacije 2009. godine je smešten u zgradi bivšeg Zaštitnog korpusa Kosova ZKK, koja se nalazi u centru Prištine, u Gradić Pejtonu. Ova lokacija Suda, u centru glavnog grada, je simbol jednakog pristupa na ustavnu pravdu svih građana i drugih ovlašćenih stranki. Ova zgrada se tokom godina prilagođavala potrebama i prirodi rada Ustavnog suda. Ovo je urađeno uz pomoć donatora. Konkretno, sudnica je finansirana od strane Ustavnog suda Republike Turske 2010. godine, osnivanje biblioteke Suda je u potpunosti projekat GIZ za pravnu reformu, a dodatne kancelarije-kontejneri su donacija Ustavnog suda Republike Turske 2011. godine.

Zgrada Suda ima korisnu prostoriju za rad od 1 937 m² u kojoj rade 65 radnika.

ADRESA

Ulica: "Perandori Justinian", nr. 44, 10 000 - Priština

Tel: +383 (0)38 60 61 62

Mob: +383 (0)45 200 595; +383 (0)45 200 576

Fax: +383 (0)38 60 61 70

E-mail: gjkata.kushtetuese@gjk-ks.org

Veb: www.gjk-ks.org